

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Proměny a trendy extrémistické politické scény v ČR

Vypracoval: Lukáš Lang

Vedoucí práce: PhDr. Roman Míčka, Th.D., Ph.D

České Budějovice 2021

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 9. 7. 2021

Lukáš Lang

Anotace

Bakalářská práce se věnuje tématu politického extremismus v České Republice. Je rozdělena do tří částí. V části první jsou představeny základní pojmy tématu, tedy extremismus, radikalismus a totalitarismus. Současně jsou v ní vymezeny pojmy pravice a levice. Druhá část se věnuje krajní levici. Představí pojmy komunismus a anarchismus, jejich historické kořeny a ideologický základ. Je v ní také popsána situace komunismus v moderních českých dějinách, tedy po roce 1989. Ve třetí části práce jsou představeny formy krajní pravice v Česku, včetně popisu pojmů nacismus, fašismus, neonacismus a neofašismus. Opět je zde popsána situace po roce 1989.

Klíčová slova extremismus, radikalismus, krajní pravice, krajní levice, komunismus, anarchismus, neonacismus, neofašismus,

Abstract

Bachelor thesis is dealing with topic of political extremism in Czech Republic. It is divided into three parts. . First part deals with basic concepts such as extremism, radicalism and totalitarianism. It also describes concepts of right and left. Second part deals with far-left ideologies such as communisms and anarchism. It describes their history and ideology. It also describes situation in modern Czech history after 1989. The topic of third part is far right ideologies, including Nazism, fascism, neo-Nazism and neo-fascism

Key words extremism, radicalism, far right, far left, communism, anarchism, neo-Nazism, neo-fascism,

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu PhDr. Romanu Míčkovi, Th.D., Ph.D, za trpělivé vedení práce a hodnotné podněty. Také bych rád poděkoval své přítelkyni za pomoc s korekturou práce.

Obsah

Úvod.....	10
1 Definice a pojmy extremismu	11
1.1 Extremismus z pohledu práva a bezpečnostních složek	13
1.2 Radikalismus.....	15
1.3 Totalitarismus.....	16
1.4 Pravice a levice	16
1.5 Levice.....	17
1.6 Pravice.....	18
2 Levice	19
2.1 Komunismus	19
2.1.1 Dějiny komunismu	19
2.1.2 Ideologie socialismu a komunismu	21
2.1.3 Dějiny českého komunismu.	24
2.1.4 Současný komunismus v ČR.....	27
2.2 Anarchismus.....	32
2.3 Dějiny a ideologie anarchismu.....	32
2.3.1 Anarchismus v Čechách	33
2.3.2 Současný český anarchismus.....	34
3 Pravice	39
3.1 Historické kořeny extrémní pravice	39

3.2 Neofašismus a neonacismus.....	40
3.3 Česká krajní pravice po roce 1989	42
Závěr	51
Použité zdroje.....	52
Knižní zdroje.....	52
Internetové zdroje	53
Další zdroje	58
Seznam obrázků	59

SEZNAM ZKRATEK

ACTA – Obchodní dohoda proti padělatelství

AFA – Antifašistická akce

AN – Autonomní nacionalisté

BIS – Bezpečnostní informační služba

ČFVO – Česká federace všech odborů

ČSAF – Československá anarchistická federace

ČSS – Česká strana socialistická

ČSSD – Česká strana sociálně demokratická

ČR – Česká republika

DM – Dělnická mládež

DS – Dělnická strana

DSSS – Dělnická strana sociální spravedlnosti

EU- Evropská unie

KSČ – Komunistická strana Československa

KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy

KSM – Komunistický svaz mládeže

KSSS – Komunistická strana sovětských stran

MVČR – Ministerstvo vnitra České Republiky

NATO – Severoatlantická aliance

NS – Národní strana

ODS – Občanská demokratická strana

OS – DS – Ochranné sbory dělnické strany

OSN – Organizace spojených národů

SHARP – Skinheadi proti rasovým předsudkům

SPD – Svoboda a přímá demokracie

SSSR – Sovětský svaz socialistických republik

USA- Spojené státy americké

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je současný politický extremismus v České Republice. Politický extremismus je jevem, který má v současné rozdělené společnosti své pevné místo a lze ho nalézt ve všech vrstvách společnosti. Od samotných politických špiček v podobě radikálních politických stran až po undergroundové vrstvy společnosti v podobě anarchistů. Je tomu však i v České Republice? Jaké extrémistické směry zde hrají hlavní roli? Kde se politický extremismus vzal a jaké jsou jeho historické kořeny?

Na tyto otázky se pokusím ve své bakalářské práci odpovědět. Práce je rozdělena do tří částí, které jsou veskrze popisného charakteru. Cílem mé práce bylo situaci popsat jak s přihledem k současnosti, tak k minulosti politického extremismu a vytvořit teoretické podhoubí pro práci diplomovou, kde bych se rád věnoval stejnému tématu s přihledem k pedagogické praxi. Věřím totiž, že téma politického extremismu je velmi často pro učitele občanské výchovy poměrně neuchopitelné a není mu vždy věnována dostatečná pozornost. Přitom děti a mladiství mohou být velmi často skupinou náchylnou k extrémní ideologii.

V první části své práce vysvětlím základní pojmy, jako je extremismus nebo totalitarismus. V části druhé se budu věnovat extrémní levici tedy komunismu a anarchismu. Na rozdíl od pravice zde budou o něco důsledněji popsány její historické kořeny. Důvodem pro tento krok je, že především komunismus má neodmyslitelné místo v české historii a současný komunismus na toto období velmi zřetelně navazuje. V třetí části se věnuji extrémní pravici a to především na scéně politické. Krajní pravice v Česku zažívá v posledních letech vzestup popularity mezi voliči a to především v podobě SPD.

Práce je napsána s pomocí odborné literatury v podobě knih a článků, novinových článků, materiálů ministerstva vnitra, která se extremismu věnují a materiálů, které samotné extrémistické politické strany zveřejnily na svých webových stránkách.

1 Definice a pojmy extremismu

Slovo *extremismus* je odvozeno ze slova *extrém*, které je latinského původu a znamená *nejvzdálenější* nebo *nejkrajnější*. Jak to propojit s pojmem *extremismus*? Pomoci by nám mohla definice slova *politika* dle francouzského filosofa Raymonda Arona. Ten ve své knize *Demokracie a totalitarismus* mluví o dvojznačnosti tohoto slova v angličtině. Slovo *politika* jak ho používáme v českém jazyce je totiž do angličtiny možné přeložit jako dvě různá slova. Prvním z nich je slovo *policy*. V tomto významu slovo *politika* označuje nějakou koncepci nebo program.¹ Jakožto příklad si uveďme *policy* některého levicového směru, například sociální demokracie.

Policy sociálně demokratické strany by se velmi pravděpodobně zaměřovala na klasická levicová témata jakožto státní zásahy do ekonomiky ve prospěch chudších obyvatel či rovnost lidí.² Přesněji bychom mohli říct, že se sociální demokracie snaží o jistou rovnováhu mezi kapitalismem a lidem. Sociální demokracie přijímá kapitalismus jako jediný funkční systém, ale bohatství, kapitalismem vytvořené, se snaží rozdělovat takovým způsobem, aby přinášelo prospěch všem vrstvám obyvatel. Sociální demokracie projevuje zájem o chudší vrstvy obyvatel, nese si však v sobě i respekt ke svobodě a rovným příležitostem. V podstatě sociální demokracie nijak neomezuje trh a vše s ním související, snaží se však část bohatství vytvořeného těmi schopnějšími či šťastnějšími přesunout tak, aby z něj měli prospěch i slabší a zranitelnější vrstvy.³

Pro srovnání *policy* komunismu, tedy jeden ze směrů extrémní levice, zachází mnohem dál. V *Manifestu komunistické strany*, který byl napsán Karlem Marxem v roce 1848, byla politika tohoto směru shrnuta velmi jednoduše a to následovně: Likvidace soukromého vlastnictví. V Marxových ideách tedy vzniká jakási beztřídní společnost. Společnost, která není rozdělena na bohaté a chudé, ale společnost, kde každý občan má stejný podíl z jejího bohatství. Samozřejmě že tato myšlenka je čistě utopistická, přesto však byla použita jako stavební kámen pro vznik komunistických režimů.⁴

¹ ARON, Raymond, *Demokracie a totalitarismus*, 2. vydání, Brno: Atlantis, 1993, ISBN 80-7108-064-0, s 13.

² CHARVÁT, Jan, *Současný politický extremismus a radikalismus*, 1. vydání, Praha: Portál, 2007, ISBN 978 – 80 – 7367 – 098 – 6, s 15.

³ HEYWOOD, Andrew, *Politologie*, 3. Vydání, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, ISBN 978-80-7380-115-1, s. 83

⁴ HEYWOOD, Andrew, *Politické ideologie*, 1. Vydání, Praha: Victoria Publishing, 1994, ISBN 80-85865-10-6, s 112-113

Proč tedy o komunismu, ač postaveném na ctnostných myšlenkách, mluvíme jako o extrémistickém režimu. Jejich politika (ve smyslu *policy*) totiž přímo naráží na druhý dosud nezmíněný význam slova *politika*.

Tento význam, do angličtiny přeložitelný jako *politics*, by se dal vysvětlit jako soubor různých činností, prostřednictvím kterých probíhá souboj různých *policy*. Zmíněný souboj však vyžaduje určitá pravidla, jež jsou jedinou *policy*, kterou mají strany napříč politickým spektrem společnou. Tedy shoda na pravidlech politického boje. Z mého pohledu tedy to, co učiní jistý politický směr extrémistický je útok na výše uvedená základní pravidla.⁵ Vzpomeňme si například na počátky komunistického režimu.

Za druhé světové války začalo v Československu panovat jisté a pochopitelné rozčarování z pravicových stran, což vedlo ke vzniku Národní fronty. Národní fronta byla sdružením českých povolených politických stran opírající se především o strany levicové – národní socialisty, sociální demokraty a především krajně levicovou Komunistickou stranu Československa. Posledním členem Národní fronty byli spíše středoví lidovci. Komunisté velmi dobře vnímali svoji silnou pozici v Národní frontě zapříčiněnou rolí Sovětského svazu v osvobození Československa a využili toho společně s ostatními stranami podílejícími se na Národní frontě k praktickému zničení pravicové opozice a tím narušení demokratičnosti celé třetí republiky.⁶

Tím došlo k narušení pravidel férového demokratického boje. Součástí jakéhokoliv demokratického uspořádání je totiž i opozice, jinak myšleno možnost volby této opozice. V poválečném Československu tento systém samozřejmě nefungoval a bylo povoleno volit pouze strany zapojené do Národní fronty. Tento systém byl jednou z hlavních příčin pozdějšího nedemokratického komunistického režimu, který v Československu trval až do roku 1989.

Na příkladu výše je ukázán absolutní nesoulad *policy* extrémistických stran a hnutí s principy demokracie. Stručně řečeno – *policy* extrémistických stran je nedemokratická. Pokud si představíme úsečku, na kterou budeme umisťovat jednotlivé politické směry podle míry demokratičnosti od středu ke kraji, strany extrémistické by byly umístěny právě na samotném okraji této úsečky.

⁵ ARON, Raymond, op .cit, s 13.

⁶ KOCIÁN, Jiří, Národní fronta 1945 – 1948 jako možná nová státoporná idea? In: *Na pozvání masarykova ústavu*, Praha: Masarykův Ústav AV ČR I, 2004, s. 145-150.

1.1 Extremismus z pohledu práva a bezpečnostních složek

Další cestou, jak extremismus definovat nebo na něj pohlížet, je z pohledu práva a složek právo hlídajících či vykonávajících. Ministerstvo vnitra definuje extremismus touto definicí: „Pojmem extremismus jsou označovány vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance, a útočí proti základním demokratickým ústavním principům, jak jsou definovány v českém ústavním pořádku.“⁷

Ministerstvo vnitra definuje i konkrétní části Ústavy, na které extremismus útočí. Jedná se o článek první odstavec první Ústavy: „Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.“ Dále se odkazuje na článek druhý odstavec první Ústavy: „Lid je zdrojem veškeré státní moci; vykonává ji prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní.“⁸

Důležitým článkem, na který je dle ministerstva vnitra ze strany extrémistů útočeno je článek pátý Ústavy, který ustanovuje výše zmiňovanou funkčnost politického systému: „Politický systém je založen na svobodném a dobrovolném vzniku a volné soutěži politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítajících násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů.“⁹ Ministerstvo vnitra také zmiňuje článek šestý Ústavy: „Politická rozhodnutí vycházejí z vůle většiny vyjádřené svobodným hlasováním. Rozhodování většiny dbá ochrany menšin.“¹⁰ Dále se jedná o článek devátý odstavec druhý Ústavy: „Změna podstatných náležitostí demokratického právního státu je nepřipustná.“¹¹

Ministerstvo vnitra se odkazuje i na článek třetí odstavec první Listiny základních práv a svobod, která je taktéž součástí české ústavy, jenž říká: „Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství,

⁷ Odbor bezpečnostní politiky, Ministerstvo vnitra. 2010, *Co je extremismus*, [online] [cit. 30. 6. 2021]. Dostupné z: (<https://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>.)

⁸ Čl. 1 ústavního zákona č.1/1993 Sb., Ústava České Republiky

⁹ Čl. 2 ústavního zákona č.1/1993 Sb., Ústava České Republiky

¹⁰ Čl. 6 ústavního zákona č.1/1993 Sb., Ústava České Republiky

¹¹ Čl. 9 ústavního zákona č.1/1993 Sb., Ústava České Republiky

politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.“¹²

Ministerstvo vnitra tedy považuje za důležité principy demokratičnosti státu, principy volné politické soutěže a o ochranu všech obyvatel České republiky. Na ministerstvu vnitra se otázce extremismu věnuje Odbor bezpečnostní politiky, který několikrát ročně vydává zprávy shrnující problematiku extremismu na českém území. Otázkou extremismu se pochopitelně zabývá i Policie ČR, která spadá pod ministerstvo vnitra.

Dalším orgánem, který se otázce extremismu věnuje v rámci své agendy je Bezpečnostní informační služba České republiky (dále jen BIS). BIS je česká kontrarozvědka zabývající se otázkami špionáže, organizovaného zločinu a proliferační. Mimo jiné však do její agendy spadá i ochrana demokracie a ústavnosti, kterou extremismus může ohrožovat. Proto je extremismus součástí agendy BIS. Zjištění týkající se extremismu jsou součástí výročních zpráv, které BIS pravidelně ke konci roku vydává.

Popsali jsme tedy orgány, které se extremismu a boji s ním věnují. Otázkou však zůstává, jak si extremismus stojí z pohledu práva. Extremismus jako takový není českým právem definován a to především pro jeho celkovou obtížnou vymezenost. V českém právu jsou však definovány zločiny, které se velmi často s extremismem pojí:

1. Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 196 odst. 2 a 3 TZ
2. Hanobení národa, rasy a přesvědčení podle § 198 TZ
3. Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod podle § 198a TZ
4. Vraždy podle § 219 odst. 1, 2 písm. g) TZ
5. Ublížení na zdraví podle § 221 odst. 1, 2 písm. b) a § 222 odst. 1, 2 písm. b) TZ
6. Vydírání podle § 235 odst. 1, 2 písm. f) TZ
7. Poškození cizí věci podle § 257 odst. 1, 2 písm. b) TZ
8. Genocidia podle § 259 TZ
9. Podpory a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka podle § 260, § 261 a § 261a TZ

¹² Čl. 3 ústavního zákona č.2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Tento seznam pochází z metodického materiálu pro extremismus, který byl v roce 2009 vydán Nejvyšším státním zastupitelstvím a slouží jako opora pro státní zástupce, pokud by se v praxi setkali s činy, které byly spáchány s extremistickým podtextem. Tato metodická příručka také obsahuje charakteristiku trestných činů spojených s extremismem: Trestné činy spojené s extremismem jsou charakteristické tím, že k jejich spáchání se vyžaduje existence více či méně organizované skupiny osob, která porušuje nebo směřuje k porušování práv a svobod jiných osob. Samotné jednání může spočívat zejména v založení, členství, podpoře, propagaci takové nelegální organizace nebo ve veřejném projevu sympatií k ní. Lze tedy mluvit o tom, že české právo klade při posuzování extremismu důraz především na organizovanost extremismu. Tento důraz na organizovanost extremismu je něčím, čím lze tyto zločiny oddělit od obyčejného zločinu z nenávisti.¹³

1.2 Radikalismus

Pokud mluvíme o extremismu, velmi často se nám objevuje pojem radikalismus, který bývá s extremismem zaměňován. Ve skutečnosti však mezi těmito pojmy existuje rozdíl. Na následujících několika řádcích se pokusíme tyto dva pojmy srovnat a poukázat na jejich rozdíly.

Klíčovým bodem rozdílnosti výše uvedených dvou termínů je to, že radikalismus na rozdíl od extremismu není nedemokratický. Radikalistické strany a hnutí se nesnaží o revoluci a svržení demokratického systému, trvá však na jejich radikální změně.¹⁴Vhodnou definici v tomto případě nabízí Barbora Vegrichtová v její práci *Extremismus a společnost*: „Radikalismus je možné vysvětlit tedy jako politiku obhajující důkladnější politické, ekonomické nebo sociální změny oproti tradičním politickým stranám hlavního proudu nebo je to podpora této politiky nebo této změny.“ Některými příklady těchto názorů mohou být například trest smrti či zákazy potratů. Tedy názory ve své podstatě velmi extrémní, avšak nepřekračující hranice zákonů, Ústavy a demokratického smýšlení.¹⁵

¹³ Metodický materiál: *Extremismus*, Brno: Nejvyšší státní zastupitelství, 2009,

¹⁴ ČERNÝ, Petr, *Politický extremismus a právo*, 1. vydání, Praha: Eurolex Bohemia, 2005, ISBN 80-86861-84-4, s. 18.

¹⁵ VEGRICHTOVÁ, Barbora, *Extremismus a společnost*, 1. vydání, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, ISBN 978-80-7380-427-5, s. 12.

1.3 Totalitarismus

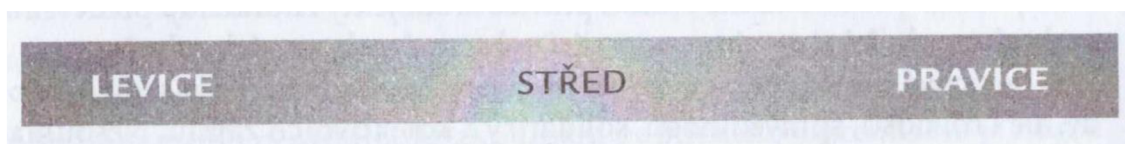
Dalším pojmem, který je třeba zmínit je totalitarismus. V totalitárním režimu stát vystupuje jako jediný zdroj moci. Totalitární stát má absolutní kontrolu nad veškerými veřejnými institucemi od prostředků masové komunikace přes univerzity, církve atd. Tyto instituce, pokud tedy vůbec existují, jsou přísně podřízeny monopolu státu a podílejí se na tvorbě a prosazování ideologie.¹⁶

Příkladem takového režimu může být Sovětský svaz. V SSSR vzniklo Informbyro, které cíleně prosazovalo jednotlivou ideologii nejen v samotném Sovětském svazu, ale zároveň i v celém východním bloku. Pod vliv státní moci se dostává i pravoslavná církev. V ekonomice se přechází na plánovací systém a stát přesně stanovuje, co se kdy bude v jakém období vyrábět. Kontrolovány jsou i odvětví jako věda či kultura, povoleny jsou pouze ty směry, které nějakou formou slouží režimu a propagandě.¹⁷

1.4 Právce a levice

Jedním ze základních způsobů rozdělování politických ideologií je dělení na pravici a levice. Z tohoto tradičního přístupu budeme vycházet i v mé bakalářské práci z důvodu přehlednosti. I když zjistíme, že v některých aspektech jsou si krajní levice a krajní pravice poměrně podobné.

Tento způsob dělení si můžeme představit jako úsečku, na kterou jsou umístěovány jednotlivé politické ideologie. V politologii existuje shoda, kde se jednotlivé ideologie na této přímce nacházejí. Pokud bychom si tedy tuto přímku představili, tak by zleva doprava vypadala takto: Komunismus – socialismus – liberalismus – konzervatismus – fašismus.¹⁸ Zjednodušenou verzi tohoto schématu lze vidět na obrázku 1¹⁹

Obrázek 1 Zjednodušené schéma pravolevého schématu

¹⁶ SCRUTON, Roger, *Slovník politického myšlení*, 2. Vydání, Brno, Atlantis, 1999, ISBN 80-7108-184-1, s. 167

¹⁷ VYKOUKAL, Jiří – LITERA, Bohuslav – TEJCHMAN, Miroslav, *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944 – 1989*, 2. vydání, Praha, Libri, 2017. ISBN 978-80-7277-561-3, s. 84-86.

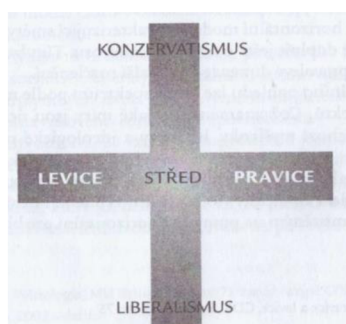
¹⁸ HEYWOOD, Andrew, *Politické ideologie*, op. cit. s. 16. – 17.

¹⁹ ČERNÝ, Petr, op .cit. , s. 26.

Toto tradiční členění má svůj původ v období francouzské revoluce a vychází z uspořádání prvního zasedání Generálních stavů v roce 1789, kdy se příznivci krále, tedy konzervativnější část zasedání usadila napravo, zatímco revolucionáři se usadili nalevo. Je samozřejmě nutno podotknout, že v dnešním systému už je toto členění poněkud náročnější, přesto se však běžně používá.²⁰

O něco blíže k realitě je například zobrazení rozdělení pravice a levice ne jako přímky, ale jako podkovy. Na této podkově se extrémnější ideologie, jako například komunismus a fašismus, k sobě navzájem přibližují, i když se nachází na opačných směrech spektra.

Nejvhodnější způsob, jak vyjádřit větší komplexitu těchto ideologií, nabízí možnost doplnit tuto horizontální osu ještě o osu vertikální a doplnit ji o další charakteristiky. Těmito charakteristikami mohou být například konzervatismus a liberalismus, jak lze vidět na obrázku číslo 2²¹, nebo například dělení ideologií na autoritativní či demokratické, což ve svém modelu použil německý psycholog Hans Eynseck.²²

Obrázek 2 Horizontálně-vertikální schéma politických ideologií

1.5 Levice

Mezi základní levicové myšlenky patří především víra v rovnost lidí. Z pohledu ekonomického většinou vnímají stát jako orgán, který ekonomiku více či méně řídí. V případě komunismu lze například mluvit až o totální kontrole ekonomiky, umírněnější levicové směry, například socialismus, ho vnímají spíše jako kontrolora a regulátora ekonomiky.²³

²⁰ HEYWOOD, Andrew, *Politické ideologie*, op. cit. s. 16. - 17.

²¹ ČERNÝ, Petr, op .cit. , s. 26.

²² HEYWOOD, Andrew, *Politické ideologie*, op. cit. s. 18.

²³ HEYWOOD, Andrew, *Politologie*, op. cit. s. 76-78.

Levice vznikala odspodu, a proto mezi její základní znaky patří, mimo výše zmiňované rovnosti, i spravedlnost či solidarita. Hájí práva slabších, tedy těch, kteří jsou z jejího pohledu utlačováni bohatšími. Levice bývá obecně vnímána jako ta část politického spektra, která je více revoluční a v jejích tématech se kromě sociální nerovnosti objevují i témata jako rasová nebo generová nerovnost²⁴ V současné době témata jako Black Lives Matter nebo práva homosexuálů bývají podporovány právě stranami na levé straně spektra.

Krajně levicové ideologie dotahují tyto rovnostářské myšlenky do samotného extrému a snaží se nabízet absolutní rovnost například v oblasti vlastnictví. Tyto ideologie lze taktéž popsat jako autoritativní a řadil by se sem především komunismus. Na levou stranou politického spektra spadá i anarchismus, který je však v některých znacích odlišný a obecně je krajní levice mnohem hůře definovatelná. Extrémní levice velmi často vystupuje proti klasickým demokratickým zřízením a snaží se ho nahradit diktaturou proletariátu v případě komunismu, či bezvládnou společností v případě anarchismu.²⁵

Stejně jako pravice souhlasí s násilím jako formou revolučního boje, na rozdíl od pravice však nepřejímají vnitřní strukturu armády. Opět by se zde dalo poukázat na klasický rozdíl mezi levicí a pravicí, kdy levice je více revoluční a bude se proti armádě více vymezovat, zatímco pravice se v armádě více vzhlíží. Důležitou součástí levicových ideologií je boj proti fašismu. Příkladem takové skupiny by byla například AntiFa.²⁶

1.6 Pravice

Na rozdíl od levice, pravice věří, že rovnosti nelze dosáhnout. Toto smýšlení se pochopitelně projevuje i v ekonomických otázkách, kdy pravice neprosazuje kontrolu státu a naopak důvěřuje kapitalismu volného trhu a soukromému vlastnictví.²⁷ Důvodem, proč na rozdíl od levice pravice nepracuje s rovností, je důraz na svobodu a práva a schopnosti jednotlivce.²⁸ Logicky tedy nelze dosáhnout rovnosti, neboť každý člověk má jiné schopnosti a může dosáhnout na jiné mety. Jednou ze základních

²⁴ ČERNÝ, Petr, op .cit. , s. 25 - 30

²⁵ ČERNÝ, Petr, op .cit. , s. 29 - 30

²⁶ ČERNÝ, Petr, op .cit. , s. 28 - 29

²⁷ HEYWOOD, Andrew, *Politické ideologie*, op. cit. s. 17

²⁸ ČERNÝ, Petr, op .cit. , s. 25

pravicových idejí je i důraz na tradici, tedy konzervatismus. V zahraničí bývá běžné, že slovo konzervatismus se objevuje i v názvu pravicových stran. Jako příklad lze uvést britskou Konzervativní a unionistickou stranu.²⁹

Pro naše potřeby je potřeba zmínit i to, jak vypadají extrémně pravicové ideologie. Na této straně se pohybují ideologie antiliberalní a nerovnostářské. Nejvlivnější ideologie na této straně jsou fašismus a nacismus. Základními znaky pravicové extremismu je odmítání rovnosti, principů lidských práv a demokratického státu. Jeho ideologie bývá velmi často postavena na silném nacionalismu. Připomenout si lze například motto německé třetí říše: *EinVolk, ein Reich, ein Führer*: „Jeden národ, jedna říše, jeden vůdce“. Zde právě dochází ke zdůraznění idey jednoho silného národa.³⁰

Dalším důležitým znakem je nenávisť vůči odlišným skupinám. Mluvit lze o rasismu, xenofobii, homofobii apod. Opět lze jako příklad použít nacistické Německo a jeho antisemitismus. Pravicové ideologie jsou taktéž velmi autoritativní a militaristické a jejich vnitřní struktura může připomínat vnitřní strukturu armády. Pochopitelně je součástí pravicové rétoriky i vystupování proti krajní levici.³¹

2 Levice

2.1 Komunismus

2.1.1 Dějiny komunismu

Počátky komunismu lze vystopovat u německých filosofů Karla Marxe a Fridricha Engelse a jejich nejslavnějšího díla *Komunistický manifest*, který byl vydán v roce 1848. Evropou v této době otřásala rozsáhlá krize, která vyvrcholila mnoha revolucemi, a v této rozbouřené době přišli právě tyto dva němečtí filosofové s myšlenkou komunismu. Tato ideologie však původně nesla jiný název - socialismus.³²

Příčinou vzniku *Komunistického manifestu* byla neutěšená situace dělnictva v 19. století. Zaměstnanci pracující v továrnách měli většinou špatné pracovní podmínky, navíc jejich náročná práce nebyla dostatečně zaplácena. Kapitalismus na dělnickou třídu

²⁹ HEYWOOD, Andrew, *Politické ideologie*, op. cit. s. 17

³⁰ ČERNÝ, Petr, op .cit. , s. 28 - 29

³¹ ČERNÝ, Petr, op .cit. , s. 28-29

³² SCRUTON, ROGER, op .cit. , s. 57

dopadl opravdu tvrdě a přesně v této náladě vzniklo Marxovo dílo, které hlásalo svržení kapitalismu a nastolení vlády proletariátu.³³

Z myšlenek tohoto díla vychází na začátku dvacátého století bolševické hnutí v Rusku vedené jistým Vladimírem Iljičem Leninem. Po potlačení proti-bolševického odporu v Rusku začala fungovat pouze jedna jediná strana, strana bolševická s Leninem v čele. Lenin věřil, že systém monopolní strany řídící všechny složky státu je to, co je pro proletariát nejlepší, a co dokáže jednou přivést svět nebo minimálně Rusko k zaslouženému komunismu.³⁴

V roce 1922 vzniká Svaz sovětských socialistických republik a nový generální tajemník Josif Vissarionovič Stalin okamžitě po svém nástupu k moci začal provádět tvrdé změny, počínaje čistkami svých odpůrců, které postihly i takové osobnosti jako byl Trockij nebo Bucharina. Potlačována je veškeré kultura i věda, která může být spojována s nenáviděnou buržoazií. Stalin také zavádí systém pětiletého hospodářství, kdy je přesně stanovováno, co kdy bude vyráběno bez ohledu na poptávku a nabídku. Dochází také ke kolektivizaci, tedy procesu, při kterém je veškeré soukromé vlastnictví zemědělské půdy znárodněno. Cílem všech těchto reforem byl plán vybudovat ze Sovětského Svazu průmyslovou velmoc.³⁵

Stalin si také budoval silný kult osobnosti. Narozdíl od fašismu, o kterém budeme mluvit později, v komunismu, který vždy stavěl na piedestal rovnost, neměl vůdcovský princip místo. Stalin se tedy minimálně navenek netvářil jako svrchovaný vůdce, jakými byli Adolf Hitler či Benito Mussolini. Místo toho se pasoval do role pouhého následníka Lenina, předávajícího myšlenky marxismu a leninismu.³⁶

Po druhé světové válce a vzniku tzv. východního bloku Stalin v roce 1953 umírá a je nahrazen Nikitou Chruščovem, který na 20. sjezdu KSSS dekonstruoval Stalinův kult osobnosti a vyhlásil návrat k leninismu.³⁷ Především na západě se tehdy začala objevovat kritika Sovětského svazu, ať už se týkala vpádu vojsk Varšavské smlouvy do

³³ HEYWOOD, Andrew, *Politické ideologie*, op. cit. s. 92 - 93

³⁴ HEYWOOD, Andrew, *Politické ideologie*, op. cit. s. 114 - 116

³⁵ KOTLÁN, Pavel, *Demokracie ve stínu*, I. Vydání, Ostrava, Institut vzdělávání Sokrates, 2003, ISBN 80-86527-07-2, s. 134 - 138

³⁶ KOTLÁN, Pavel, op .cit. , s. 147 - 148

³⁷ VYKOUKAL, Jiří – LITERA, Bohuslav – TEJCHMAN, Miroslav, op .cit., s. 295

Československa nebo umlčování disidentů a intelektuálů.³⁸ Na západě tedy vzniká takzvaný eurokomunismus. Ten se od běžného komunismu liší především v odmítnutí revoluce. Eurokomunistické strany přijaly pravidla volebního boje a staly se běžnými účastníky parlamentů. Vynechán však není ani východní blok. Příkladem může být pokus o svržení komunistického režimu v Maďarsku či protesty v Československu, Polsku a východním Německu.

Idea komunismu nezakořenila pouze v Sovětském svazu a východní části Evropy, ale rozšířila se do celého světa. Některé země zůstaly komunistické dodnes. Například Čína nebo Severní Korea. Velmi silný vliv má komunismus i v Jižní a Střední Americe. Nejznámějším příkladem je pochopitelně Kuba a vláda Fidela Castra.³⁹

Existuje i něco jako konec komunismu? Komunismus jako ideologie je stále velmi významnou součástí výše zmíněných států, ale nadále již není jednou z hlavních světových ideologií. V roce 1991 totiž došlo k pádu Sovětského svazu, tedy státu, který byl po většinu 20. století hlavním nositelem komunismu.⁴⁰

2.1.2 Ideologie socialismu a komunismu

Počátky socialismu lze hledat v 19. století za období průmyslové revoluce, jak už bylo zmíněno na začátku předchozí kapitoly. Mezi základní myšlenky socialismu patří kolektivismus. Socialismus hájí rovnost a jistou sounáležitost lidí. Však si vezměme komunistické označení soudruzi, tedy výraz, které by se dal vyložit jako druh ve společné věci. Lidstvo by ze socialistického pohledu věci mělo fungovat jednotně při řešení veškerých problémů.⁴¹

Socialistické hnutí patří mezi velké kritiky kapitalismu. Marx ve své práci tvrdí, že lidstvo je ze své podstaty určeno k práci, ne však k práci odcizené. Práci odcizenou Marx nazývá situaci, kdy lidé nevyrobí to, co by bylo potřebné pro ně, nýbrž to, co je potřebné pro jejich zaměstnavatele, kteří z toho mají zisk.⁴² Marx tuto situaci přikládal historickému vývoji. Ve svém *Komunistickém manifestu* zmiňuje, že celé dějiny lze vnímat jako soubor různých tříd a kapitalismus je pouze negativní finální fáze

³⁸ HEYWOOD, Andrew, *Politické ideologie*, op. cit. s. 118 - 119

³⁹ HEYWOOD, Andrew, *Politické ideologie*, op. cit. s. 114

⁴⁰ HEYWOOD, Andrew, *Politické ideologie*, op. cit. s. 120 - 121

⁴¹ HEYWOOD, Andrew, *Politické ideologie*, op. cit. s. 95 - 97

⁴² HEYWOOD, Andrew, *Politické ideologie*, op. cit. s. 96

historického vývoje. Věřil také, že kapitalismus je odsouzen k zániku revolucí proletariátu.⁴³ Socialisté jsou taktéž přesvědčeni, že lidé by měli spolupracovat. Podle jejich názoru pouze spolupráce učiní lidstvo šťastnějším. Tato idea vedla postupem času k zakládání zemědělských družstev, jak jsme viděli například i během období nadvlády komunismu u nás.⁴⁴ Zajímavé je i socialistické vnímání státu. Stát běžně plní roli jakési právní instituce, socialismus ho však vnímá jako jakéhosi udržovatele a administrátora. Socialistický stát nevládne, stará se pouze o to, aby blahobyt patřící všem občanům byl správně rozdělován.⁴⁵

Aby však spolu mohli lidé spolupracovat a ne soutěžit, mělo by dojít k nastolení rovnosti. Marx ve svém díle upozorňoval na konflikt buržoazie, tedy třídy vlastníků továren, která vykořisťuje proletariát, tedy jejich zaměstnance. Marx dokonce věřil v takzvanou beztřídní společnost, kdy si všichni lidé budou rovni.⁴⁶ Moderní socialismus s myšlenkou beztřídní společnosti už nepracuje. V současné společnosti totiž neexistuje nemajetný proletariát a místo toho se socialismus snaží spíše o srovnání rozdílů mezi jednotlivými třídami.⁴⁷

Jak už několikrát zaznělo na řádcích výše, jednou z klíčových myšlenek socialismu a komunismu je rovnost. Zde můžeme vidět rozdíl mezi radikálním komunismem a socialismem. Komunismus pracuje už s výše zmíněnou beztřídní společností a jedinou možností, jak dosáhnout rovnosti, je pro ně zrušení veškerého soukromého vlastnictví, kdy veškeré výrobní prostředky budou vlastněny společností jako celkem. Moderní socialismus místo toho poukazuje na to, že není potřeba vyvlastňovat soukromý majetek, ale více ho rozprostřít mezi všechny členy společnosti.⁴⁸

Socialismus a komunismus považují jako jedinou možnou cestu k dosažení rovného světa revoluci. Marx ve své práci hovoří o proletářské revoluci, tedy revoluci odspodu, která svrhne buržoazii a dojde k takzvané diktatuře proletariátu.⁴⁹ Ta byla z jeho pohledu potřebná pro obranu socialismu. Až po jejím konci měla přijít beztřídní společnost, tedy komunismus, něco, o čem hovořil Nikita Chruščov.

⁴³ PIPES Richard, *Communism, A history*, 2. Vydání, New York, Modern Library, 2003, ISBN 978 - 0 - 8129-6864-4, s. 13

⁴⁴ HEYWOOD, Andrew, *Politické ideologie*, op. cit. s. 98

⁴⁵ SCRUTON, ROGER, op .cit. , s. 141

⁴⁶ SCRUTON, ROGER, op .cit. , s. 75

⁴⁷ HEYWOOD, Andrew, *Politické ideologie*, op. cit. s. 126 - 127

⁴⁸ HEYWOOD, Andrew, *Politické ideologie*, op. cit. s. 126 - 127

⁴⁹ HEYWOOD, Andrew, *Politické ideologie*, op. cit. s. 105

Co je tedy ale již mnohokrát zmíněný komunismus? V původním podání Marxe a Engelse je komunismus především utopistickou myšlenkou dokonalého společenského uspořádání. V komunistické společnosti neexistuje soukromý majetek. Marxovým heslem bylo „každý podle svých schopností, každému podle jeho potřeb.“ V komunistické společnosti se tedy na fungování společnosti podílí každý, tak, jak zvládne, a každý člověk dostane to, co potřebuje.⁵⁰Druhou možností, jak nahlížet na komunismus, je vnímání komunismu jako ideologie, jejímž hlavním nositelem byl po dlouhé roky Sovětský svaz. Tato varianta komunismu by se jinak dala nazvat také bolševismem.

Velmi často se setkáváme i s označeními Leninismus a Stalinismus. Tyto názvy označují různé fáze sovětského komunismu, a to podle jejich hlavních představitelů. Leninismus označuje období, kdy v čele revoluce stál Lenin. Leninismus do idey socialismu přináší novou myšlenku, a to myšlenku revoluční strany. Lenin byl velmi zapáleným vyznavačem Marxových myšlenek, na rozdíl od něj však nevěřil, že proletariát je schopen sám sebe mobilizovat a zorganizovat revoluci. Za tohoto mobilizátora pokládal právě stranu komunistickou, pochopitelně pod jeho vedením. Strana se měla skládat z lidí jako je on, tedy lidí, kteří dokonale pochopili idey socialismu a jsou schopni být vedoucími osobnostmi revoluce.⁵¹

S Leninovou smrtí a nástupem Stalina dostává komunismus opět trochu jiné rozměry. Tam, kde byl Lenin někdy až revolucionářským utopistou, byl nyní Stalin, sice politicky obratný, ale ne tak intelektuálně založený jako byl Lenin. I on však komunismus doplnil o některé myšlenky. Tou zásadní byla idea socialismu v jedné zemi.⁵²

V tomto se Stalin od Lenina odlišoval. V rámci komunismu se soustředil především na jeho budování uvnitř Sovětského Svazu. Lenin, zapřísáhlý revolucionář, místo toho snil o globální revoluci a spolupráci všech komunistických stran napříč světem. Pro to, aby tohoto bylo možné dosáhnout, však musely být veškeré komunistické strany identické. Lenin tedy představil 21 bodů, které bylo nutné pro členství v Kominterně, což byla mezinárodní organizace sdružující komunistické strany.⁵³

⁵⁰ HEYWOOD, Andrew, *Politické ideologie*, op. cit. s. 97

⁵¹ HEYWOOD, Andrew, *Politické ideologie*, op. cit. s. 115

⁵² HEYWOOD, Andrew, *Politické ideologie*, op. cit. s. 116

⁵³ SCRUTON, ROGER, op. cit., s. 67

Stalin totiž věřil, že socialismus, a tedy i komunismus, lze budovat i bez mezinárodní revoluce, a že Sovětský svaz bude tou zemí, kde toto budování dosáhne zdárného konce. Stalin také zašel mnohem dál v otázce ekonomických reforem. Vzdělaný Lenin si uvědomoval, že zdevastované Rusko není připraveno na rozsáhlou kolektivizaci a velkou část segmentů ponechal v soukromém vlastnictví. Stalin však ke kolektivizaci přistoupil velmi rychle a do roku 1929 v podstatě zlikvidoval soukromé vlastnictví v Rusku.⁵⁴

Proč však komunismus řadit mezi extrémistické směry? Některé z výše představených myšlenek lze považovat svým způsobem za poměrně dobré. Pojďme si tedy představit, které aspekty komunismu lze považovat za extrémní a totalitářské.

Totalitní režim většinou obsahuje několik znaků a tyto znaky dle očekávání obsahuje i režim komunistický. Jedná se o vládu jedné strany, v zemích komunistických se tedy jedná pochopitelně o nadvládu té komunistické, navíc pod nadvládou osobností, které si pěstovaly kult osobnosti. Tento kult osobnosti patří mezi další typické znaky totalitního režimu. V komunistických režimech ho lze nalézt jak v samotném Sovětském svazu a v osobě Stalina, tak i v jiných zemích, například i v Československu a v osobě Klementa Gottwalda, byť v menší míře.⁵⁵

Dalším znakem je potřeba organizace a kontrola společnosti. Tohoto lze dosáhnout skrze manipulaci, kdy komunisté kontrolují veškerá média od obrazových, jako jsou různé karikatury nepřátel, až po televizi. Velmi známá je například kampaň proti mandelince bramborové alias americkému broukovi. Druhou složkou kontroly moci je využívání ozbrojených složek a justice jako prodloužené ruky režimu. Zatýkáni a následně krutě trestáni jsou jak nepřátelé režimu, jako byla například Milada Horáková, tak členové strany, kteří se stali z různých důvodů nepohodlnými, jako například Rudolf Slánský.⁵⁶

2.1.3 Dějiny českého komunismu.

Počátky českého socialismu a později i komunismu lze datovat do poloviny 19. století. České země jsou v této době jednou z nejméně industrializovaných částí Rakouska-

⁵⁴ HEYWOOD, Andrew, *Politické ideologie*, op. cit. s. 116 - 117

⁵⁵ VEGRICHTOVÁ, Barbora, , op. cit. s. 109 - 110

⁵⁶ VEGRICHTOVÁ, Barbora, , op. cit. s. 112 - 117

Uherska, a v jako takové se zde samozřejmě vytvořila i silná dělnická vrstva, která postupně začala formovat první dělnické organizace na českém území. Tyto české družstevní organizace v sobě nesly kromě socialistických myšlenek i silný národnostní akcent.⁵⁷

Z těchto družstevních spolků se později vytvořila první politická strana na českém území, kterou byla a dodnes je Československá sociálně demokratická strana. ČSSD vznikla v roce 1878 jako součást rakouské sociální demokracie. ČSSD a propagovala socialismus jako ideologii, která osvobodí nejen dělníky, ale i národy. Poprvé se také začíná výrazněji objevovat jméno Bohumír Šmeral, zastáncem austromarxismu, směru, hlásajícího národnostní autonomii pro jednotlivé národnosti Rakouska-Uherska, ovšem zároveň i jejich zachování v říši, která samozřejmě nutně projde reformou.⁵⁸ Za Šmeralova přispění je v květnu roku 1921 založena Československá komunistická strana a později téhož roku v listopadu Komunistická strana Československa, která sdružuje všechny komunistické organizace na území Československa a je pevnou součástí Kominterny.⁵⁹ V následujících letech probíhala především bolševizace KSČ a její pevnější ukotvení ve vztahu k Sovětskému svazu a Kominterně. Tato bolševizace vyvrcholila v roce 1929.⁶⁰

V druhé polovině 30. let byla hrozba nacistického Německa natolik velká, že i KSČ musela přehodnotit svůj vztah ke zbytku politického spektra. Důvody byly čistě pragmatické. KSČ se obávala vzniku silné pravicové koalice pod vedením sudetských nacistů a jedním z možných řešení byla právě podpora ostatních stran v Československu.⁶¹ Po obsazení Československa Německem a vytvoření Protektorátu Čech a Moravy se komunisté stáhli do ilegality a stali se nedílnou součástí odboje. Díky stranické struktuře byla na rozdíl od ostatních odbojových skupin velmi dobře organizovaná a po roce 1941, tedy vstupu SSSR do války, byla velmi aktivní. Komunisté byli i součástí zahraničního odboje.⁶²

⁵⁷ RUPNIK, Jacques, *Dějiny Komunistické strany Československa*, 1. Vydání, Praha: Academia 2002, ISBN 80 – 200 – -0957-4, s. 22

⁵⁸ RUPNIK, Jacques op. cit. s. 24 - 35

⁵⁹ RUPNIK, Jacques op. cit. s. 56

⁶⁰ RUPNIK, Jacques op. cit. s. 77 - 88

⁶¹ RUPNIK, Jacques op. cit. s. 89 - 114

⁶² RUPNIK, Jacques op. cit. s. 112 - 117

Po konci války došlo tedy k obnovení Československa, které následně spadalo do sféry vlivu Sovětského svazu. Nad Československem stále visela vzpomínka na nacismus, proto došlo ke shodě mezi Gottwaldem a Benešem na vytvoření Národní fronty, jejíž páteří byly strany levé části spektra, tedy komunisté, sociální demokraté a národní socialisté. Tento levicový trojlístek doplňovali lidovci. V tomto uskupení byli nejsilnější stranou komunisté.⁶³ Tento systém vydržel v Československu pouhé tři roky, i když je nutné podotknout, že systém Národní fronty jako takové komunisté používali po celé období své vlády. V pozdějších letech byl však tento systém zbaven jakýchkoliv prvků demokratičnosti. Například v roce 1971 Národní fronta dosáhla skoro 100% výsledku ve volbách, což je výsledek v demokratických společnostech velmi málo vídaný.⁶⁴

Komunisté mezi lety 1945 až 1948 provedli znárodnění majetku po odsunutých Němcích a Maďarech a vytvořili systém národních výborů, které ovládali právě oni. Tím si vytvořili jak silné voličstvo, tak reálnou moc ve správním systému. Za této situace bylo pro komunisty snadné využít vládní krize v roce 1948 a dotlačit prezidenta Beneše k přijetí demise některých ministrů. Tito ministři byli následně nahrazeni ministry komunistickými. Tímto okamžikem začala v Československu éra komunistické totality.⁶⁵

Veškeré významné funkce v Československu jsou tedy obsazeny komunisty. Komunisté ihned přistupují k plánování socialismu a dochází k transformaci národní ekonomiky na plánované hospodářství. Toto období je také obdobím velkých čistek, kdy jsou postihováni jak odpůrci režimu, tak komunisté, kteří se stali pro režim z nějakého důvodu nepohodlnými. Jako příklad už byla uvedena smrt Milady Horákové či Rudolfa Slánského. V srpnu 1968, bylo Československo napadeno vojsky Varšavské smlouvy. Začalo období takzvané normalizace⁶⁶

V Československu opět došlo k utužení poměrů. Zavedena byla cenzura a veškerá politická svoboda byla tvrdě potlačována. Toto období však netrvalo dlouho a postupně vše směřovalo k pádu komunistického režimu, tak jako k němu došlo v celé východní

⁶³ RUPNIK, Jacques op. cit. s. 112 - 117

⁶⁴ KOCIAN, Jiří – PAŽOUT Jaroslav – VILÍMEK, Tomáš – BALÍK, Stanislav, HLOUŠEK, Vít, *Dějiny Komunistické strany Československa IV. 1969 -1993*, Praha: Academia, 2020, ISBN 978 - 80 - 200 -3174 - 7, s 32.

⁶⁵ RUPNIK, Jacques op. cit. s. 112 - 117

⁶⁶ FIALA, Petr – HOLZER, Jan – MAREŠ, Miroslav – PŠEJA, Pavel, *Komunismus v České Republice*, 1. vydání, Brno: Masarykova univerzita, 2000. ISBN 80-210-2249-3, s 66.

Evropě. V Československu samotném k tomuto došlo v listopadu 1989. Poslední tečkou za komunistickou érou byl zákon o protiprávnosti režimu, prohlašující komunistický režim a KSČ za zločinný režim, respektive stranu.⁶⁷

2.1.4 Současný komunismus v ČR

Naprostým hegemonem na poli českého komunismu je Komunistická strana Čech a Moravy, jež vznikla jako součást federace KSČ 31.3 1990. Součástí této federativní strany byla ještě Komunistická strana Slovenska. Prvním předsedou byl zvolen poněkud nevýrazný Jiří Machalík, který byl ještě v říjnu téhož roku nahrazen filmovým režisérem Jiřím Svobodou. Důležitější je však podotknout, že na březnovém ustanovujícím zasedání byl členem výkonného výboru strany zvolen taktéž Miroslav Grebeníček, jeden z nejvýznamnějších komunistických politiků polistopadové éry.⁶⁸

KSČM se v tomto jejím období přihlásila k demokratickému socialismu a tradiční levici v českých zemích. Přesto však už od počátku řešila komunistická strana, jak se na veřejnosti oprostí od okovů předchozího režimu a zároveň zůstat veřejně komunistickou. Strana se rozdělila na dva směry, jedním z nich byla tzv. demokratická levice, která po vzoru slovenských komunistů požadovala odstranění komunismu z názvu strany, představovanou například poslancem Vasilem Mohoritou nebo pozdějším poslancem za ČSSD Michalem Krausem. Jejich opozicí byl konzervativní zbytek strany, v jehož čele stál například Grebeníček. Tento spor vyvrcholil na podzim 1991, kdy si členská základna v referendu odhlasovala, že si přeje zachování původního komunistického názvu strany, tedy jakési neoficiální držení linie s předchozí érou.⁶⁹

Toto je ale svým způsobem v rozporu s oficiálními dokumenty strany, jako je Prohlášení k občanům Československa z roku 1989, v němž se strana oficiálně omlouvá za veškeré své chyby, omyly a zločiny předchozích let.⁷⁰ S odmítnutím změny názvu však začal trend, kdy strana postupně začíná zlehčovat a nakonec i odmítat

⁶⁷ VEGRICHTOVÁ, Barbora, , op. cit. s. 112 - 117

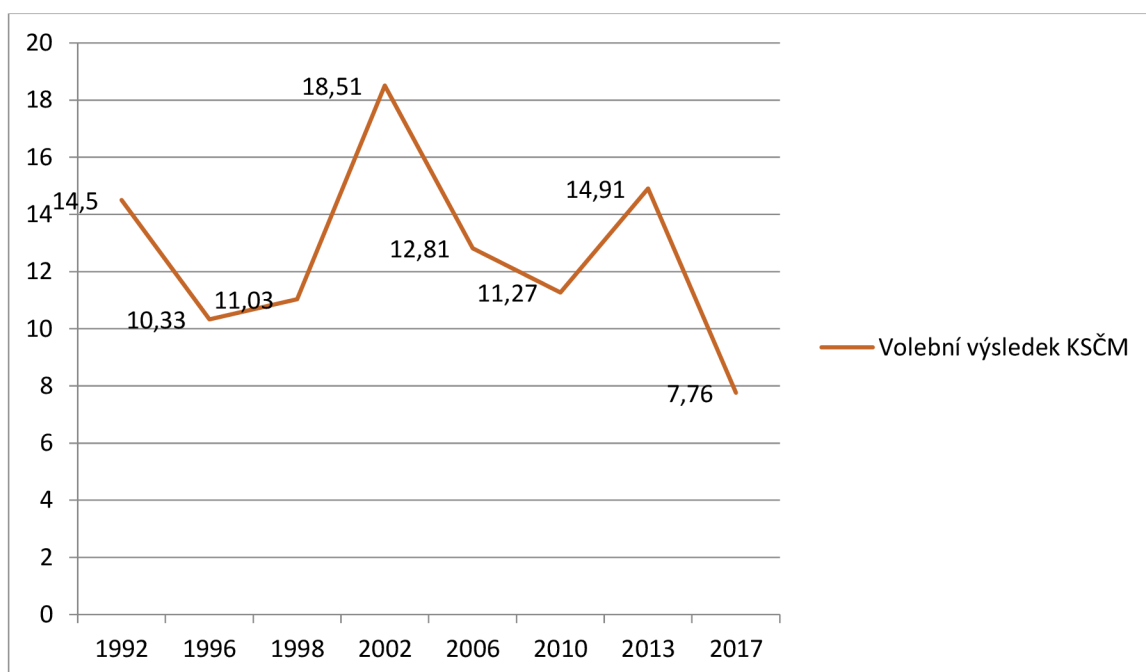
⁶⁸ FIALA, Petr – HOLZER, Jan – MAREŠ, Miroslav – PŠEJA, Pavel, op. cit. s. 98 - 101

⁶⁹ FIALA, Petr – HOLZER, Jan – MAREŠ, Miroslav – PŠEJA, Pavel, op. cit. s. 108 – 113.

⁷⁰ Delegáti mimořádného sjezdu KSČ, 1989, Prohlášení k občanům ČSSR, [online] [cit. 3. 7. 2021]. Dostupné z: (<https://www.kscm.cz/cs/nase-strana/dokumenty/dulezite-dokumenty-k-minulosti/prohlaseni-k-obcanum-cssr>)

komunistické zločiny. ⁷¹ Jako příklad lze uvést výroky bývalé poslankyně Marty Semelové v České televizi, kde bagatelizuje proces s Miladou Horákovou: „Bylo to v té době, považuji to za nešťastné, nicméně Milada Horáková se přiznala ke své činnosti, Pochybuji o tom, že by šlo o vynucené přiznání“ ⁷²Dalším příkladem je prohlášení KSČM k roku 1948, kde se uvádí: „KSČM se k revolučnímu základu Února 1948 hlásí. Oceňuje práci a obětavost generací budovatelů první formy socialismu.“ ⁷³

Na druhou stranu si ale můžeme všimnout, že voličům KSČM tato rétorika z dlouhodobého hlediska nevádí. Pokud se totiž podíváme na volební výsledky do poslanecké sněmovny, zjistíme, že KSČM je společně s ODS a ČSSD jednou z trojice stran, které pokaždé uspěly ve všech volbách do poslanecké sněmovny od roku 1992. ⁷⁴

Z grafu lze také vyzorovat, že až na poslední volby v roce 2017 si KSČM drží stabilní podporu voličů nad 10%. Podle předvolebních průzkumů má KSČM navíc šanci opět prodloužit úspěšnou volební sérii, neb se pohybuje na hranici 5% potřebných pro vstup

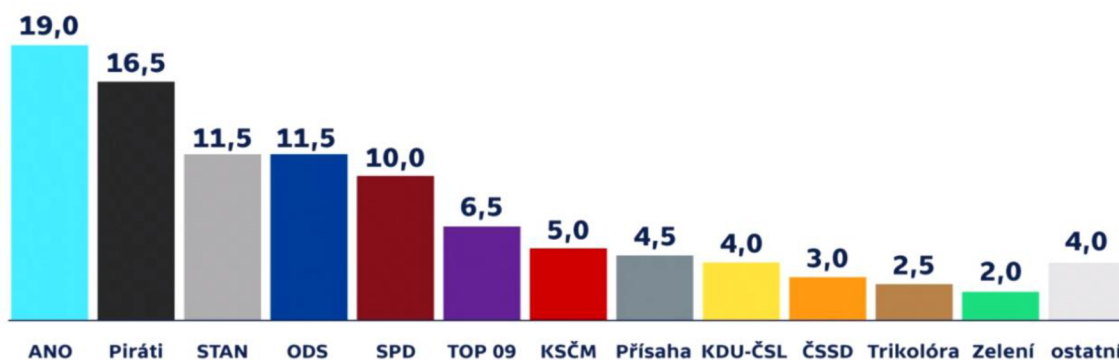
⁷¹ BALÍK, Stanislav, 2004, KSČM A její vztah k vlastní minulosti, *Středoevropské politické studie*, [online], 6 (2-3), [cit. 3. 7. 2021]. Dostupné z: (<https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/4048/5288>)

⁷² ČT24. Semelová se za výroky o Horákové omlouvat nemusí. In: *ct24.ceskatelevize.cz* [online]. 13. 10. 2016 [cit. 3. 7. 2021]. z: (<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1935124-semelova-se-za-vyroky-o-horakove-omlouvav-nemusi>)

⁷³ Lidovky.cz. KSČM se hlásí k únoru 1948. Oceňuje práci budovatelů, lituje deformací. In: *lidovky.cz* [online]. 25. 2. 2016 [cit. 3. 7. 2021] Dostupné z: (https://www.lidovky.cz/domov/kscm-se-hlasi-k-unoru-1948-ocenuje-praci-budovatelu-lituje-deformaci.A160225_103339_in_domov_ELE)

⁷⁴ Český statistický úřad, 2020, *volby.cz* [cit. 3. 7. 2021]. Dostupné z: (<https://www.volby.cz>)

do poslanecké sněmovny. Toto lze vidět například v květnovém průzkumu.⁷⁵ V průzkumu červnovém KSČM poklesla pod pět procent, pohybuje se však v rámci statistické chyby.

Obrázek 3: Předvolební průzkum agentury Kantar z května 2021

Kdo však jsou voliči KSČM? Podle studie Daniela Kunštáta z roku 2014 lze běžného voliče KSČM popsat jako důchodce, který před ukončením svého aktivního ekonomického života pracoval v dělnických profesích nebo nižších úřednických či technických postech. Co je však nejdůležitější poznamenat, průměrný volič komunistů je člověk, který byl politicky socializován v období normalizace a kterému se za komunismu poměrně dařilo. Kunštát také ve své studii uvádí, že poměrně velká část voličů KSČM by si návrat minulého režimu přála, avšak jen menšina z těchto voličů považuje tento návrat za reálný.⁷⁶ Proto lze současnou KSČM sice považovat za stranu protestní ale ne stranu revoluční. Na to jí chybí revolučně přesvědčené voličstvo. Je důležité také zmínit, že KSČM může v letech budoucích politickou scénu naprosto opustit, protože průměrný věk voličů i stranického aparátu KSČM stoupá a straně se nedaří oslovovat nové voliče.

⁷⁵ afi. V květnovém volebním modelu vítězí koalice Pirátu a STAN, k pěti procentům stoupá Přísaha. In: *ct24.ceskatelevize.cz* [online]. 6. 6. 2021 [cit. 3. 7. 2021] Dostupné z: (<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3322510-v-kvetnovem-volebnim-modelu-vitezi-koalice-piratu-a-stan-k-peti-procentum-stoupa>)

⁷⁶ KUNŠTÁT, Daniel, 2014. Strana, která neumírá: K příčinám stability volební podpory KSČM. *Časopis naše společnost*. Praha: Centrum pro výzkum veřejného mínění. Sociologický ústav AV ČR, 2014/2, 15-23. [cit. 3. 7. 2021]. Dostupné z: (https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a1816/f28/NS14-2_Strana,%20ktera%20neumira.pdf)

Je nutné také podotknout, že KSČM chybí koaliční potenciál, který si strana sama potlačuje svojí nedostatečnou reflexí předlistopadového režimu. Až teprve v současné poslanecké sněmovně přestala být strana izolována od reálné moci, když podpořila menšinovou vládu Andreje Babiše. Ve volbách do zastupitelstev krajů a obcí už mívá strana poněkud větší koaliční potenciál a bývá součástí obecních a krajských koalic. Největších úspěchů strana dosahuje v Ústeckém kraji, kde Oldřich Bubeníček mezi lety 2012 až 2020 držel post hejtmana.⁷⁷

V kontextu voleb je nutné podívat se i na program, který KSČM svým voličům nabízí. Pro tuto potřebu použijeme program zveřejněný KSČM před volbami do poslanecké sněmovny v roce 2017. V tomto dokumentu se nachází část nazvaná *Stručný volební manifest*. V něm shrnula strana svůj program do několika stručných bodů, které si nyní představíme. Prvním bodem je *Život bez obav*, ve kterém se strana v obecném měřítku věnuje obranyschopnosti země. Dochází zde ke kritice Evropské Unie, a to v souvislosti s migrační krizí, a ke kritice NATO a OSN a jejich zahraničních misí.⁷⁸ Je nutné podotknout, že i přes pravidelnou účast ve volbách do Evropského parlamentu patří KSČM ke stranám protizápadním. KSČM má jako strana historické vazby na Rusko, a i v dnešní době je spíše proruský zaměřená. Příkladem může být vyjádření místopředsedy KSČM a poslance za Středočeský kraj Stanislava Grospiče ke kauze Vrbětice. Grospič v něm mimo jiné zmiňuje, že kauza Vrbětice je pouze argumentem pro naservírování dukovanské zakázky Američanům a vyzývá k tomu, aby česká země nespadla na úroveň protiruských zemí, jako je Ukrajina či pobaltské státy.⁷⁹

Další bod jejich manifestu nese název *Sociální spravedlnost a úcta k práci*. Toto je klasické téma komunistů a vlastně celé levice. Věnují se zde tématům jako je právo na práci, minimální mzda a sociální dávky. Dotýkají se zde i oblastí jako je vzdělání či zdravotnictví. Třetí bod nese název *Ekonomika pro lidi*. Z mého pohledu je v tomto bodě nejvýrazněji vidět vliv komunistické ideologie. KSČM zde uvádí, že je potřeba znárodnit strategické podmínky, mluví zde o vzniku státní komerční banky a rozvoji družstevních podniků, přičemž obojí nějakou formou fungovalo i za éry totalitní.

⁷⁷ Český statistický úřad, 2020, *volby.cz* [cit. 3. 7. 2021]. Dostupné z: (<https://www.volby.cz/>)

⁷⁸ Volební program KSČM pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České Republiky 2017. [cit. 3. 7. 2021], Dostupné z: (https://plkr.kscm.cz/sites/default/files/soubory/Program%20KS%C4%8CM/volebni_program_kscm_pro_volby_do_ps_pcr_2017.pdf)

⁷⁹ Grospič Stanislav. K aféře Vrbětice In: *KSČM.cz* [online]. 19. 4. 2021 [cit. 3. 7. 2021] Dostupné z: (<https://www.kscm.cz/cs/aktualne/medialni-vystupy/komentare/k-afere-vrbetice>)

V dalším bodě nazvaném *Příroda pro nás i budoucí generace* se KSČM věnuje otázkám ekologickým, například devastaci krajiny či čistotě vzduchu. Zajímavou položkou je poslední bod manifestu a to *Demokracie a lidská práva*. Zde se opět projevuje euroskepticismus KSČM, neboť stranazde upozorňuje na přebujelost bruselské byrokracie. V obecném měřítku se zde KSČM snaží představit sebe sama jako protibyrokratickou a protikorupční stranu. Mluví zde i o obecném referendu, což je jedno z témat, které se u stran populistických a extrémistických nezdá objevuje. Velkým tématem je zde i zdanění církevních restitucí, záležitost, které se KSČM dlouhodobě věnuje. Toto téma opět poukazuje na jistou neschopnost odpoutat se od časů minulých, neboť církevní restituce jsou přímým důsledkem politiky KSČ za socialistického režimu v tehdejší Československu.⁸⁰

Mimo KSČM nestojí aktivity komunistických extrémistů za zmínku. Poměrně aktivní je Komunistický svaz mládeže, ale spíše v prostředí sociálních sítí. Témata, kterým se komunisté věnují, mimo aktivity KSČM, souvisí například s pomníky, ať už v případě jejich bourání, jako je kauza pomníku maršála Koněva, nebo jejich budování, jako například pomník vlasovcům. Mimo tyto události je jejich aktivita zaměřena spíše směrem k zahraničním událostem, ať už je to podpora separátních republik na východě Ukrajiny nebo například podpora běloruského režimu.⁸¹

I přes současnou neaktivitu mimo prostor internetových sítí je potřeba alespoň stručně představit Komunistický svaz mládeže. Komunistický svaz mládeže v roce 1990 jako satelitní organizace KSČM. Tento svaz se však po zvolení reformisty Martina Chudoby v roce 1993 rozpadl na reformní Ligu levicové mládeže a na nový Komunistický svaz mládeže, který reprezentoval marxistické-leninské křídlo předchozí organizace. KSM v následujících letech čelil dlouhé řadě trestních oznámení, z nichž první přišlo v roce 1996, a obvinilo svaz z propagace KSČ. Toto celé vyvrcholilo v roce 2006, kdy byl svaz rozpuštěn Ministerstvem vnitra. KSM se obrátil na soud, dosáhl odvolání rozhodnutí MVČR a v roce 2010 byl opět ustanoven. KSM dlouhodobě protestuje proti

⁸⁰ Volební program KSČM pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České Republiky 2017. [cit. 3. 7. 2021], Dostupné z: (https://plkr.kscm.cz/sites/default/files/soubory/Program%20KS%C4%8CM/volebni_program_kscm_pro_volby_do_ps_pcr_2017.pdf).

⁸¹ KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy. In: *Facebook* [online]. [cit. 3. 7. 2021], Dostupné z (<https://www.facebook.com/komunistickastranacechamoravy>)

vlivu USA na Českou Republiku a je nejčastějším zdrojem mladých tváří přicházejících do KSČM.⁸²

2.2 Anarchismus

2.3 Dějiny a ideologie anarchismu

Druhým směrem, kterým se vyvíjela extrémní levice, je anarchismus. Jeho vznik by se dal datovat do první poloviny 19. století, tedy do přibližně stejného období, v jakém se začal formovat komunismus. Důvody jeho vzniku jsou velmi podobné. Stejně jako komunismus reaguje anarchismus na vznik kapitalistické společnosti. Jedním z prvních anarchistických intelektuálů byl Francouz Pierre-Joseph Proudhon, který přichází s tzv. mutualismem. Proudhon také jako první začal používat slovo anarchista a sám se tak také označoval. V jeho pojetí označuje slovo anarchista člověka, který usiluje o svobodu jedinců bez přítomnosti státu nebo vlády. Ve své práci hovoří o teorii spontánního řádu ve společnosti, což v podstatě znamená, že společnost zvládne sama sebe organizovat bez vlivu jakékoliv autority⁸³

Anarchismus původně vznikl jako intelektuální hnutí, které své myšlenky šířilo především písmem. Časem však došlo k postupné radikalizaci některých směrů anarchismu a objevuje se koncept tzv. přímé akce. Přímá akce je násilný čin, který útočí na formu státu, ať už se jedná o atentát na nějakého konkrétního představitele státu nebo teroristický útok. K této radikalizaci došlo na přelomu 19. a 20. století. Známy je například útok italského anarchisty Lugeniho na rakouskou císařovnu Alžbětu Bavorskou nebo útok českého anarchisty Šoupala na československého ministra financí Aloise Rašína. Druhé období, kdy byly přímé akce na vrcholu, se datuje do 70. let 20. století. Znamé z tohoto období jsou například útoky Rudé Brigády v Itálii nebo Rozhněvané brigády ve Velké Británii. I přes rozdílnost umírněného pacifistického křídla a radikálního křídla je však jejich spojujícím prvkem odpor proti jakékoliv formě státní moci. Anarchisté si představují ideální svět jako svět vzájemně spolupracujících komunit, které fungují na základě rovnosti a dobrovolnosti.⁸⁴

⁸² BASTL, Miroslav – MAREŠ, Miroslav – SMOLÍK, Josef– VEJVODOVÁ, Petra, *Krajní pravice a krajní levice v ČR*, 1. vydání, Praha:Grada publishing, 2011. ISBN 978-80-247.3797-3, s 32 – 36.

⁸³ VEGRICHTOVÁ, Barbora, , op. cit. s. 122 - 123

⁸⁴ VEGRICHTOVÁ, Barbora, , op. cit. s. 123 - 125

Anarchismus lze kromě umírněného a radikálního křídla rozdělit také na anarchoindividualismus a anarchokomunismus. Anarchoindividualismus pracuje s konceptem suverénního jedince, který je samostatný a svých cílů dosahuje za dobrovolné spolupráce ostatních jedinců. Jeho hlavním ideologem je německý filosof Max Stirner, který tvrdí, že jedinec by měl jednat pouze dle své vlastní vůle bez ohledu na zákony, konvence a morální zásady.⁸⁵

Druhý směr, anarchokolektivismus, naopak pracuje s konceptem člověka jako tvora sociálního a nepotřebujícího nad sebou dohled vlády. Jeho hlavním ideologem je ruský revolucionář Michail Alexandrovič Bakunin. Bakunin byl zastáncem toho, že pravá lidská svoboda je pouze dosažitelná ve společenství rovných. Tento anarchokolektivismus lze dále rozdělit na anarchosyndikalismus a anarchokomunismus.⁸⁶

Začneme anarchosyndikalismem, který má kořeny v odborovém hnutí ve Francii na přelomu 19. století. V této době vzniká ve Francii přesvědčení, že boj proti kapitalismu by měly vést dělnické odborové svazy, takzvané syndikáty. Tato teorie anarchisty velmi překvapovala prvně z hlediska politického, kdy syndikalisté odmítali běžnou politiku, a za druhé z hlediska utopického, kdy anarchisté vnímali tyto syndikáty jako ideální model decentralizované společnosti.⁸⁷

Druhý z těchto směrů, anarchokomunismus, svým způsobem vychází z komunismu, jak už předkládá jeho název, a to především co se týče idey revoluce zespoda. V čem se však odlišuje od komunismu, je to, že i marxismus, základní stavební kámen komunismu, je jím považován za formu nadvlády a útlaku. Anarchokomunisté věří, že politickou moc lze nahradit sítí dobrovolně spolupracujících komun, založených na principech společného vlastnictví, přímé demokracie a decentralizace.⁸⁸

2.3.1 Anarchismus v Čechách

V českých zemích by se dal vývoj anarchismu datovat do přibližně stejného období jako ve zbytku Evropy. První událostí, o které je však třeba pohovořit, je vznik *Manifestu anarchistů českých*. V tomto manifestu se čeští anarchisté poprvé identifikují jako

⁸⁵ VEGRICHTOVÁ, Barbora, , op. cit. s. 128 – 130.

⁸⁶ VEGRICHTOVÁ, Barbora, , op. cit. s. 126 - 127

⁸⁷ VEGRICHTOVÁ, Barbora, , op. cit. s. 127 - 128

⁸⁸ VEGRICHTOVÁ, Barbora, , op. cit. s. 128 - 129

anarchistické hnutí, které je nezávislé na socialismu.⁸⁹ Touto veřejnou deklamací jako nezávislého hnutí mohlo postupně dojít k vnitřnímu štěpení hnutí a na počátku 20. století dochází ke vzniku dvou organizací: intelektuálně zaměřené *České anarchistické federace* a dělnické organizace *Česká federace všech oborů*.⁹⁰ Vzájemné konflikty těchto dvou směrů a následná perzekuce a pozdější zrušení ČFVO však vedlo k jisté stagnaci anarchismu v českých zemích.⁹¹

V období první republiky se čeští anarchisté orientovali na spolupráci s národními socialisty a v roce 1919 společně s nimi vytvořili Českou stranu socialistickou. Někteří z předních členů hnutí jako byli Bohuslav Vrbenský nebo Stanislav Kostka Neumann zaujali i místa v parlamentu. Brzy si však čeští anarchisté uvědomili, že přímé podílení se na politické moci není cesta, kterou by anarchismus mohl být prosazen a anarchistické křídlo v ČSS se začalo stávat nepohodlným. Někteří z nich ovlivněni Neumannovými myšlenkami stranu opouštějí a začínají se realizovat spíše ve směru komunistickém. Skupina okolo Vrbenského vydržela v ČSS o něco déle, ale samotný Vrbenský byl v roce 1923 vyloučen ze strany. Vrbenský na tuto akci reagoval založením vlastní *Nezávislé socialistické strany*, která byla později v roce 1924 přejmenována na *Nezávislou socialistickou stranu dělnickou*. Anarchistické hnutí v českých zemích následně zaniká v roce 1925, kdy splývá s komunistickou stranou a je na něj navázáno až po zániku komunistického režimu.⁹²

2.3.2 Současný český anarchismus

Kořeny současného českého anarchismu lze vypočítávat v 80. letech a je spojeno s českým mírovým hnutím a undergroundovou kulturou. První oficiální organizací, která z těchto kořenů vzešla, je Československé anarchistické sdružení, které vzniklo v roce 1989. Toto hnutí se inspirovalo především v německé autonomní scéně a v Česku se začínají objevovat fenomény jako je squatting nebo antifašismus. Český anarchismus je také silně propojen s hudbou a soustředil se v subkultuře fanoušků žánrů punk a hardcore. Anarchistická ideologie se objevovala i v časopisech jako byl *Polarita* vydávaný Levou Alternativou a undergroundový časopis *Vokno*, v jehož rámci vycházel

⁸⁹ TOMEK, Václav, *Český anarchismus 1890 - 1925*, 1. vydání, Praha: Filosofia, 1996. ISBN 80-7007-080-3, s. 39.

⁹⁰ TOMEK, Václav, , op. cit. s. 49

⁹¹ TOMEK, Václav, , op. cit. s. 69 - 71

⁹² TOMEK, Václav, , op. cit. s. 86 - 93

zpravodaj *Kontra*. Právě z okruhu těchto lidí vzešel významný anarchistický časopis *A-Kontra*. Ve stejném roce začal vycházet i časopis *Autonomie*. Tyto dva časopisy se staly základnou anarchistického názorového proudu. Okolo *Autonomie* se soustředili aktivisté, kteří v roce 1992 založili Anarchistickou federaci. Anarchisté v této době uplatňovali možná nejradikálnější přístup k přímé akci, jako byl například atentát na předsedu KSČM Jiřího Svobodu.⁹³

V průběhu 90. let vznikali další anarchistické skupiny jako například feministicky zaměřená skupina *Luna*, která se pokoušela zrovnoprávnit ženy v rámci hnutí nebo *Voice of Anarchopacifism*, antimilitaristická skupina zaměřená proti NATO. Pokračují i antifašistické skupiny, jako například *Antifašistická akce*. Významným tématem pro anarchisty je i ekologie. Anarchisté zajímající se o tuto oblast se soustředily okolo časopisu *Zelený provazníček* nebo v rámci platformy *EarthFirst!*. Hlavní anarchistický proud se však soustřeďuje okolo výše zmíněného časopisu *Autonomie* a časopisu *Svobodná mysl*, který vznikl v roce 1994.⁹⁴

Kolem těchto dvou časopisů se utvořily dva směry českého anarchismu, které byly navzájem nepřátelské. Autonomisté soustředění okolo *Autonomie* a anarchosyndikalistická *Česká anarchistická federace*, později známá jako *Československá anarchistická federace*. Rozdíly mezi těmito skupinami byly poměrně zásadní především v otázce politické. Anarchisté věřili, že svobody lze dosáhnout pouze změnou systémů, autonomové však tvrdili, že svoboda je hodnotou jednotlivce a lze jí dosáhnout v rámci sebepoznání. Není tedy potřeba revoluce, ba ta je dokonce nemožná. Odlišují si v pohledu na třídní boj a obecně se dá říci, že autonomisté jsou více spirituálně založení. I uvnitř samotné ČSAF však byli vnitřní rozpory, které později vedly k rozkolu a vzniku *Federace sociálních anarchistů*, která se soustředila na otázky ekonomického útlaku, zakládala odborové organizace a dala by se popsat jako anarchokomunistická. ČSAF však nadále pokračovala ve své vlastní činnosti a otevřenosti různým proudům anarchismu. Jako svůj hlavní cíl ona sama označovala „vytvoření alternativy ke konzumu“. ČSAF vydává svůj vlastní časopis *Existence* a blízko má i ke znovu obnovené *A-kontře*.⁹⁵

⁹³ TOMEK, Václav – SLAČÁLEK, Ondřej, *Anarchismus: Svoboda proti moci*, 1. vydání, Praha: Vyšehrad, 2006. ISBN 80-7021-781-2, s 583 - 589

⁹⁴ TOMEK, Václav – SLAČÁLEK, Ondřej, op. cit. s. 593 - 594

⁹⁵ TOMEK, Václav – SLAČÁLEK, Ondřej, op. cit. s. 594 – 601.

V roce 2001 se v Česku začíná výrazněji objevovat i anarchofeminismus a to s příchodem *Feministické skupiny 8. března*. Tato skupina se vymezuje proti patriarchátu, kritizuje ostatní anarchistické směry za jejich přílišnou zaměřenost na muže. Vydává časopis *Přímá cesta* a v roce 2004 mění svůj název na *Anarchofeministická skupina*.⁹⁶

Čemu se čeští anarchisté však na přelomu století věnují bez ohledu na příslušnost k jednotlivým směrům? Hlavním tématem je boj proti radikální pravici, která získává poměrně silné pozice na politické scéně. Dále se věnují i protestům proti globalizaci, jako například protest při příležitosti zasedání Mezinárodního měnového fondu a Světové banky v roce 2000 nebo protesty zaměřené proti NATO a válce v Iráku. Tyto protesty velmi často vyústily v násilné střety s policií, které přispěly k negativnímu obrazu anarchismu v očích široké veřejnosti. Zajímavým fenoménem této doby byly takzvané street party, z nichž nejvýznamnější byla Global street party, která proběhla roku 1998 v Praze. Následovaly další podobné akce nejen v Praze, ale i v dalších velkých městech jako je Brno a Plzeň⁹⁷

Po roce 2002 začalo docházet k jisté stagnaci české anarchistické scény. Nadále probíhají demonstrace, ale účast na nich není zdaleka tak masová, jako byla v předchozích letech. K jisté aktivizaci došlo v roce 2005 v souvislosti s akcí CzechTek, kdy došlo k poměrně násilnému ukončení tradičního festivalu techna. Na tento čin navázalo několik demonstrací, k masivní aktivizaci však nedošlo.⁹⁸

V prvním desetiletí tohoto století jsou však velmi významné akce organizace AFA, která se však vzdálila myšlenkám anarchismu a věnuje se pouze boji proti fašismu. Její kořeny však v anarchismu leží a proto je záhodno zde o ní mluvit. Jejich nejvýznamnější akcí MAYDAY festival proti rasismu, který poprvé proběhl v roce 2008 jako kulturní událost otevřená antifašistickým i anarchistickým skupinám.⁹⁹

Spojena s antifašismem je i akce Brno Blokuje, která poprvé proběhla v roce 2011 a naposledy v roce 2019. Jedná se o poměrně pravidelnou akci, kdy se lidé

⁹⁶ TOMEK, Václav – SLAČÁLEK, Ondřej, op. cit. s. 604 - 606

⁹⁷ CHARVÁT, Jan, , op. cit. s. 165 - 166

⁹⁸ CHARVÁT, Jan, , op. cit. s. 165 - 167

⁹⁹ DANIEL, Ondřej, 2020, Music subculture versus Class Revolutionaries: Czech Antifascism in the Postsocialist era. *Fascism*. Leiden: Brill, 9/1-2, 56 - 74. [cit. 3. 7. 2021]. Dostupné z: (https://brill.com/view/journals/fasc/9/1-2/article-p56_56.xml?ebody=full%20html-copy1)

s antifašistickými názory pokouší zablokovat průchod neonacistů skrz Brno. Tato akce několikrát skončila menším střemem mezi příznivci krajní pravice a jejich odpůrci. Samotná AFA se od této akce distancuje, vyjadřuje jí však svou solidaritu. Důvodem distance je nesouhlas s blokací pochodů¹⁰⁰

Významným fenoménem v oblasti anarchismu je squatting. Squatting je obsazování neobydlených a opuštěných pozemků či budov za účelem obývaní nebo pořádání kulturních akcí.¹⁰¹ První squaty se objevily v Praze po roce 1989. Prvním opravdu významným squatem byla Ladronka na Břevnově. Ladronka se stala centrem anarchistické kultury v Praze a proslavila se především svou schopností odolávat pokusům o vyklizení. Ladronka jako centrum anarchismus zanikla na konci 90. let, kdy se stala spíše hudebním klubem než centrem anarchistické kultury a inteligence. V této době už fungoval další významný squat a to Milada v Libni, vytvořený skupinou anarchistů s vazbami na ČSAF. Tento squat vydržel v Praze po dlouhých 11 let a to z části díky mediální podpoře, která vznikla v návaznosti na show *Na hraně*. Přesto však i Milada velmi brzy ztratila svůj politický přesah a byla spojována s událostmi na hraně zákona, jako bylo nalezení několika kil marihuany nebo krádeže spojené s obyvateli squatu.¹⁰²

Posledním významným squatem byla Klinika na pražském Žižkově. Klinika byla po několika předchozích neúspěšných pokusech o vybudování squatu zvolená právě pro přízeň levicové žižkovské radnice. Bylo zde poměrně rychle vybudováno sociální centrum a v březnu 2015 se jim podařilo získat roční smlouvu na provoz budovy. Tento krok byl vnímán negativně mezi ostatními anarchisty, znamenal totiž uznání státu. Přízně nevzbudilo ani spojení s tehdejšími ministrem financí za hnutí ANO Andrejem Babišem. V roce 2015 se však situace začala obracet k horšímu. V silně protimigrantském Česku Klinika vyjadřovala podporu uprchlíkům. Toto samozřejmě začalo vzbuzovat odpor. Vše vyvrcholila žhářským útokem neonacistů v únoru 2016. Tento útok byl využit k prezentaci Kliniky jako potencionálního bezpečnostního rizika a provozovatelům Kliniky nebyla prodloužena smlouva. Ta vypršela téhož roku v březnu,

¹⁰⁰ DANIEL, Ondřej, op. cit.

¹⁰¹ MELTZER, Albert, *Anarchismus: argumenty pro a proti*, 1. vydání, Praha: Anarchistický nakladatelský kolektiv, 2002. ISBN 80-239-2185-1, s 36.

¹⁰² NOVÁK, Arnošt – KUŘÍK, Bob, 2020, Rethinking radical activism: Heterogeneity and dynamics of political squatting in Prague after 1989, *Journal of Urban Affairs*, Abingdon-on-Thames, Taylor & Francis. 42/2, 203 – 221. Dostupné z. (<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07352166.2019.1565820?scroll=top&needAccess=true>)

aktivisté však odmítli budovu opustit. Policisté se několikrát pokusili budovu vyklidit, využili k tomu i falešných výhrůzek bombou. Situace není dodnes vyřešena a momentálně je celá záležitost řešena soudně.¹⁰³

Poměrně rezonujícím tématem mezi anarchisty byly i smlouvy ACTA, v českém překladu Obchodní dohoda proti padělatelství. Tyto smlouvy se měly soustředit na mezinárodní problém padělání duševního vlastnictví. Tato smlouva se stala terčem poměrně rozsáhlých protestů v roce 2012.¹⁰⁴ Z podhoubí těchto protestů začaly vznikat pirátské strany. Jedna z nejúspěšnějších pirátských stran v Evropě vznikla právě v Česku, v současnosti patřící mezi parlamentní strany. Zde vyvstává otázka. Jsou piráti anarchisty? Velmi často jsou tak totiž svými odpůrci označováni. Připomeňme si například výrok předsedy komunistů Vojtěch Filip, který pronesl v České televizi na adresu pirátského poslance Jana Lipavského, kdy byl Lipavský nazván neoliberalním anarchistou.¹⁰⁵

Určité prvky mají společné. Jak popisuje Charvát ve své analýze pirátských stran, pirátské strany vyjadřují určitý odpor k politické moci a restrikcím a dokonce zmiňují způsob rozhodování v rámci poměrně autonomních jednotek. Zde by se jistá podobnost s anarchismem dala najít, Charvát zde však zmiňuje, že tento model piráti převzali spíše z internetového prostředí. Piráti mají blízko i k přímé demokracii, která bývá velmi často spojována s extrémismem. Piráti ve své politice i velmi často reflektují témata spojována s anarchisty a Zelenými, jako je feminismus nebo ekologie. I přes tyto podobnosti jsou však pirátské strany spíše libertariánské než anarchistické a za anarchistické jsou označovány spíše z neznalosti, neboť liberalismus nemá v českém prostředí tradici. Piráti však na rozdíl od anarchismu nepožadují likvidaci státu, hovoří však pouze o eliminaci a kontrole některých jeho prvků.¹⁰⁶

¹⁰³ NOVÁK, Arnošt – KUŘÍK, Bob, op. cit.

¹⁰⁴ Odbor bezpečnostní politiky, Ministerstvo vnitra. 2010, *Extremismus. Souhrnná situační zpráva 1. čtvrtletí roku 2012*, [online] [cit. 5. 7. 2021]. Dostupné z: (<https://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>.)

¹⁰⁵ Piráti, 2019. Jste neoliberalní anarchista, vyčetl šéf komunistů Pirátovi, Youtube video [cit. 5. 7. 2021]. Dostupné z: (<https://www.youtube.com/watch?v=ZcuH3clwvDo>)

¹⁰⁶ CHARVÁT, Jan, 2015, Pravice nebo levice? Analýza ideologie pirátských stran, *Central European Journal of Politics*, Ústí nad Labem. Katedra politikologie a filosofie, Filosofická fakulta,

Pokud se vrátíme k anarchismu, je na místě říct, že v posledních deseti letech prochází jistou stagnací, kterou navíc v minulém roce podpořila i koronavirová pandemie znemožňující pořádání velkého množství akcí a momentálně se anarchismus přesunul na internetová fóra a veškeré působení, když občas zakončené přímou akcí, je spíše marginální.¹⁰⁷

3 Pravice

3.1 Historické kořeny extrémní pravice

Situace na pravé straně politického spektra je mnohem více jasná než na straně levé. Nacismus a fašismus jsou ideologie, které jsou většinovou veřejností odsuzovány a ve velké části zemí i formálně zakázány. Zde lze vidět rozdíl mezi levicovým a pravicovým extremismem. Jako příklad lze uvést pochopitelně situaci v Česku. Ač byl komunistický režim prohlášen za zločinný, stále zde máme přímou následovnici tohoto režimu - KSČM, která legálně hlásá komunistickou ideologii a je součástí parlamentu a i když čelila pokusům o zákaz činnosti například ze strany někdejšího městského prokurátora v Praze Tomáše Sokola¹⁰⁸, nikdy nebyla zakázána. Na druhou stranu tu máme Dělnickou stranu, která byla v minulosti zakázána právě pro své neonacistické a fašistické kořeny.¹⁰⁹ Tento rozdíl spočívá úplně v jednoduché věci. Komunismus byl totiž na rozdíl od fašismu a nacismu po druhé světové válce na straně vítězů. Pro pochopení současné ideologie neonacistických a neofašistických hnutí je nutné alespoň stručně zmínit jejich historické kořeny.

Fašismus má svoje kořeny v meziválečné Itálii, a to ve veteránských spolcích nazývaných *Fasci Italiano di combattimento*. Z těchto spolků se později zformovala politická strana *Partito nazionalefascista*, které předsedal Benito Mussolini. Touto stranou se později inspirovalo i nacistické hnutí v Německu, vedené Adolfem Hitlerem. Oba zmíněné režimy však zanikly ve Druhé světové válce. Fašismu se sice dařilo i

Univerzita J. E. Purkyně, 1/1, 29 – 39. Dostupné z: (https://www.researchgate.net/profile/Jan-Charvat/publication/335422804_Pravice_nebo_levice_Analyza_ideologie_piratskych_stran/links/5d6640c0a6fdccf343f939de/Pravice-nebo-levice-Analyza-ideologie-piratskych-stran.pdf.)

¹⁰⁷ Odbor bezpečnostní politiky, Ministerstvo vnitra. 2020, *Projevy extremismu a předsudečné nenávisti. Souhrnná situační zpráva 1. pololetí roku 2020*, [online] [cit. 7. 7. 2021]. Dostupné z: (<https://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>)

¹⁰⁸ Jiří Šťastný. Jste jako fašisti, napsal před 20 lety prokurátor Sokol komunistům. In: *idnes.cz* [online]. 17. 4. 2010 [cit. 7. 7. 2021] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/jste-jako-fasisti-napsal-pred-20-lety-prokurator-sokol-komunistum.A100414_151230_domaci_js)

¹⁰⁹ Nejvyšší správní soud. 2010, *NSS rozpustil dělnickou stranu*, [online] [cit. 7. 7. 2021]. Dostupné z: (http://www.nssoud.cz/main.aspx?cls=art&art_id=427)

poněkud déle, například v Portugalsku, ale i tyto režimy v průběhu 20. století zanikly.
110

Je zajímavé, že fašismus i nacismus mají ve své podstatě kořeny v levici a vychází ze socialismu. Vždyť samotné slovo nacismus je zkratkou slova národní socialismus. Fašismus a nacismus však doplňují socialismus o silné národnostní cítění. Toto doplnění sebou přináší rasistické motivy, které ještě dále dotáhnul nacistický režim v Německu a jeho antisemitismus. Fašismus byl postaven na idey tzv. korporatismu, kdy byl stát postaven na korporacích, které sdílely stejné pracovní zařazení. Fašismus byl sice rasistický, ale na rozdíl od nacismu ne tak vyhraněně. V důsledku spojení s Hitlerem sice Mussolini uplatňoval rasové zákony, nikdy ne však v takové míře jako nacisté. Nacisté se na rozdíl od fašistů v mnohem větší míře vymezují v otázce rasové. Jinak jsou si obě ideologie velmi podobné. Jsou antikomunistické, antiliberalistické a antidemokratické.¹¹¹

3.2 Neofašismus a neonacismus

Tyto dvě pravicové ideologie prošly v průběhu 20. století proměnou a dnes jsou označovány jako neofašismus a neonacismus. Je však nutné podotknout, že neofašismus a neonacismus mohou být velmi těžko oddělitelné. I u samotného nacismu bývá diskutovanou otázkou, zda je nacismus odlišná ideologie nebo pouze německá verze fašismu. Stejně tak je tomu u jejich současnějších variant. Zde se rozdíly stírají především ve formě členské základny a sympatizantů, kteří velmi často obě ideologie neoddělují a v podstatě se věnují oběma.¹¹²

Neofašismus stejně jako fašismus je postaven na ideách šovinismu, antikomunismu a antidemokratismu. Neofašisté si však uvědomují, že hlásat ideu totalitního státu je v dnešní době nepřijatelné a místo toho poukazují na zkorumpovanost a neschopnost současného politického systému. Důležitými tématy pro neofašisty jsou také kritika postupující globalizace a amerikanizace. Neofašismus je rasistický, na rozdíl od nacismu však rasismus staví na kulturních odlišnostech než těch biologických a nepracují s tématem rasy. Neofašismus je tedy nacionalistický a idea silného národa je

¹¹⁰ CHARVÁT, Jan, , op. cit. s. 65 - 67

¹¹¹ CHARVÁT, Jan, , op. cit. s. 68 - 70

¹¹² CHARVÁT, Jan, , op. cit. s. 74

pro ně nesmírně důležitá. Logickou součástí neofašistické ideologie je i vymezování se proti levici.¹¹³

Neonacismus je v mnohém neofašismu podobný. Základním rozdílem mezi oběma směry je především vnímání nacionalismu. Kde neofašisté hovoří o silném národu, neonacisté hovoří o silné rase bílých. Zde vychází především z hitlerovského nacismu. Stále vyznávají antisemitismus a jejich rasismus je biologický. Ostatní prvky jako je adorace autoritářství, antikomunismus či homofobie jsou společné s neofašismem. Hlavním cílem neonacistů je dosáhnout revoluce a to rozpoutáním Svaté rasové války. Na rozdíl od neofašistů se tedy většinou odmítají účastnit politického souboje a organizují se v subkultuře pravicových skinheadů.¹¹⁴

Je nutné však zdůraznit, že skinhead nerovná se neonacista. Hnutí skinhead má kořeny v polovině minulého století, kdy vzniklo smíšením gangů jamajských přistěhovalců a britské dělnické mládeže. S jamajskými gangy byl do Británie zavlečen hudební žánr *ska*, který se stal populární u mladých chlapců. Tato skupina lidí brzy začala dodržovat jistý dresscode, kterého se skinheads drží ve velké části dodnes. Jedná se o tvrdou pracovní obuv, staré vojenské bundy a vyholenou hlavu. Tito první skinheadi nebyli rasističtí a k jistému odklonu směrem k extrémní pravici dochází až s příchodem punku, respektive jeho subžánru White Power music. Kapely hrající tuto hudbu měly velmi často rasistické texty a někteří skinheadi se začali radikalizovat.¹¹⁵ Přesto se však nedá hovořit o tom, že by skinheadi byli stoprocentně rasističtí. Jako příklad uveďme hnutí SHARP, v překladu Skinheadi proti rasovým předsudkům. Toto hnutí je silně antirasistické a navrácí se k původním kořenům skinheadů. I tak dochází k časté synonymizaci slov skinhead a neonacista a to z důvodu dodržování skinheadského dresscodu u neonacistů.¹¹⁶

¹¹³ CHARVÁT, Jan, , op. cit. s. 75 – 76.

¹¹⁴¹¹⁴ CHARVÁT, Jan, , op. cit. s. 79 – 80.

¹¹⁵ POLÁKOVÁ, Magdaléna. *Specifická primární prevence v souvislosti s projevy extremismu*. [online] Praha 2011. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Evangelická teologická fakulta, Katedra sociální pedagogiky. Vedoucí práce Ing. Mgr. Jan Dočkal, CSc. Dostupné z: (https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/51236/BPTX_2009_2_11270_0_261096_0_110677.pdf?sequence=1)

¹¹⁶ CHARVÁT, Jan, , op. cit. s. 127 - 128

3.3 Česká krajní pravice po roce 1989

Tyto hnutí se začínají v Česku objevovat v 80. letech, kdy v Československu vznikla skupina Orlík okolo Daniela Landy a Davida Matáska.¹¹⁷ Tato skupina hraje otevřeně rasistické písně, jako je například Bílá Liga:

Kdo nám to sem z palmy spad

Černý oči černý tělo

To není můj kamarád

*Bílá liga, bílá síla*¹¹⁸

Na koncertech skupiny Orlík se poprvé začíná formovat česká extrémní pravicová scéna. Dalším významným faktorem nárůstu podpory krajní pravice byla polistopadová nálada v Československu. Vzrůstající protikomunistické nálady a legalizace komunistů v české politice přinesly nové příznivce krajní pravici. Charvát rozděluje českou extrémní pravici po roce 1989 na dva směry: směr politický a nepolitické organizace vycházející ze subkultury.¹¹⁹

Prvně se zmíníme o směru politickém. První významnou politickou stranou, která reprezentuje tento směr, je Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa, které předsedal Miroslav Sládek. Strana po svém vzniku dosahovala i poměrně dobrých volebních výsledků, kdy se v letech 1992 a 1996 dostala do sněmovny.¹²⁰ Strana sama sebe označuje jako pokračovatele prvorepublikové agrární strany a výrazně se ohrazuje jak proti fašismu, tak proti komunismu. O republikánech se dá mluvit jako o straně jednoho muže. Pokud nahlédneme do historie, kterou sama Republikánská strana zveřejnila na svých stránkách, zjistíme, že Sládek je zde vykreslován jako jedna z nejdůležitějších politických osobností polistopadové éry. Prohlášení jako: „Kdo je PhDr. Sládek? Položit tuto otázku komukoliv v této zemi, těžko od někoho uslyšíme – nevím“, nebo: „ve svém skoro dvouhodinovém projevu, který jako jediný z již tehdejších politiků nečetl z papíru a celé dvě hodiny mluvil

¹¹⁷ CHARVÁT, Jan, , op. cit. s. 142

¹¹⁸ Orlík (1990). Bílá Liga. *Demise*. Praha: Monitor EMI

¹¹⁹ CHARVÁT, Jan, , op. cit. s. 142

¹²⁰ CHARVÁT, Jan, , op. cit. s. 148 - 149

z hlavy tak uspořádaně, jako by to měl někde v podvědomí napsáno“, o ledasčem vypoovídají.¹²¹

Pokud se podíváme na samotný program republikánů, zjistíme, že strana sice hovoří o stejných právech pro všechny občany bez ohledu rasu nebo jazyk¹²², na druhou stranu velmi častá u nich byla protiruská rétorika. Citujme například i výrok samotného Sládka: „*Cikáni by měli být trestně odpovědní už od narození, protože prakticky to už je jejich největší zločin.*“¹²³ Sládkovci také vydávali vlastní týdeník *Republika*, kde publikovali velmi často silně rasistické názory. Pro příklad uveďme článek Martina Zbely: *Představme si na straně jedné jeden kus odpadu a na straně druhé – jednoho cikána. Oba tyto produkty jsme nuceni posuzovat jako nepoužitelné. V Republice byly velmi často publikovány i texty antisemitistické, časté byly i útoky na prezidenta Havla či instituci senátu.*¹²⁴ Sládkovci se taktéž vymezují proti migraci, Evropské Unii a NATO. Požadují znovuzavedení trestu smrti, přímou volitelnost soudců, celostátní referendum a odvolatelnost politiků. Klasickým tématem, které se u radikálnějších stran vyskytuje, je i požadavek na zrušení Senátu a útoky na neziskové organizace.¹²⁵

V současné době jsou republikáni na hranici naprostého volebního minima, kdy v roce 2017 při volbách do poslanecké sněmovny získali pouhých 0,19%.¹²⁶ Jejich nejpravděpodobnější voličská základna totiž velmi pravděpodobně volí SPD, které nabízí velmi podobný program jako Sládkovci. Pokud nahlédneme na oficiální web strany, zjistíme, že strana se věnuje stále stejným tématům, jen je nabaluje na moderní události. V článku o Gretě Thunbergové nechybí zmínění listopadu 1989 jako předem nacvičeného divadla, vymezují se proti islámu a Evropské unii.¹²⁷ V posledních dvou letech nicméně aktivita na webových stránkách utichla a poslední článek se datuje

¹²¹ MUDr. Jaroslav Novák a kolektiv, 1995, Historie strany SPR-RSČ, [online] [cit. 7. 7. 2021]. Dostupné z: (<https://www.spr-rsc.cz/historie-strany.html>)

¹²² SPR-RSČ, 2016, Stručný výtah z programu, [online] [cit. 7. 7. 2021]. Dostupné z: (<https://www.spr-rsc.cz/program.html>)

¹²³ Karolína Brožová. Rasistické výroky v politice: od Sládka až po Chaloupku In: *tyden.cz* [online]. 26. 6. 2013 [cit. 7. 7. 2021] Dostupné z: (https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/rasisticke-vyroky-v-politice-od-sladka-az-po-chaloupku_274452.html)

¹²⁴ František Kostlán. HISTORICKÉ OKÉNKO – Týdeník *Republika*: Nenávist vyrůstá jedině z pocitu méněcennosti In: *iromea.czonline*. 31. 5. 2011 [cit. 7. 7. 2021] Dostupné z: (<http://www.romea.cz/cz/zpravy/historicke-okenko-tydenik-republika-nenavist-vyrusta-jedine-z-pocitu-menecennosti>)

¹²⁵ SPR-RSČ, 2016, Stručný výtah z programu, [online] [cit. 7. 7. 2021]. Dostupné z: (<https://www.spr-rsc.cz/program.html>)

¹²⁶ Český statistický úřad, 2020, *volby.cz* [cit. 3. 7. 2021]. Dostupné z: (<https://www.volby.cz>)

¹²⁷ SPR-RSČ. 3F aneb zneužívání dětí In: *spr-rsc.cz* [online]. 18. 3. 2019 [cit. 7. 7. 2021] Dostupné z: (<https://spr-rsc.cz/589-3f-aneb-zeuzivani-deti.html>)

do března 2019. Stejně neaktivní jsou Sládkovci na sociálních sítích, kde se objevoval zhruba jeden příspěvek za tři měsíce, poslední z nich byl ovšem publikován před půl rokem na Vánoce 2020.¹²⁸

Poměrný významnou krajně pravicovou stranou byla i Národní strana. Národní strana vznikla v roce 2002. Už předtím byli pokusy tuto stranu založit, tyto snahy však ztroskotali na protiústavních stanovách. Národní strana se prezentovalo jako strana vlastenecká a konzervativní. Strana se zprvopočátku proslavila projektem NE – EU. Součástí tohoto programu byla eurokritická konference, veřejná setkání zaměřená na kritiku EU. Strana však nikdy nedosáhla silnějších volebních výsledků. Nejúspěšnější byla ve volbách komunálních, kdy se jí podařilo získat i jednoho starostu a to v obci Třemešná na Bruntálsku. Celorepublikově však byly její výsledky poměrně marginální. Národní strana přestala fungovat v roce 2009, kdy z postu předsedkyně odstoupila Petra Edelmannová. Skandál v tomto roce způsobil volební klip strany, kde bylo zmiňováno konečné řešení cikánské otázky.¹²⁹ Strana zanikla v roce 2013 po nepředložení finančních správ.¹³⁰ Co se programu NS týče, je zajímavé že strana se pokoušela prezentovat jako tradiční a konzervativní strana, která se odkazovala na národní obrození a první republiku. Národní strana propagovala národní identitu, posílení pravomocí prezidenta a odmítala ekonomickou migraci. Prezentovala se i klasickými radikálními tématy jako bylo znovuzavedení trestu smrti či odmítání homosexuality.¹³¹

Dalším významným subjektem, který se pohybuje ve vodách pravicového extremismu, je Dělnická strana. Základajícími členy Dělnické strany jsou někteří bývalí členové Republikánské strany, jež se v tuto chvíli nachází na pokraji zániku. Strana byla oficiálně založena v roce 2002 a svůj název, pod kterým je nejvíce známá, získala v roce 2003. Dělnická strana se ze začátku pokoušela fungovat jako strana zastupující veškeré české zaměstnance. Odtud také pochází její název. V průběhu jejího fungování

¹²⁸ SPR RSČ In: *Facebook* [online]. [cit. 7. 7. 2021], Dostupné z (<https://www.facebook.com/sprsc.cz/>)

¹²⁹ BASTL, Miroslav – MAREŠ, Miroslav – SMOLÍK, Josef– VEJVODOVÁ, Petra, op. cit, s. 224– 239

¹³⁰ Nejvyšší správní soud. 2013, Rozsudek národního správního soudu, [online] [cit. 8. 7. 2021]. Dostupné z: (http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2013/0007_0Pst_130_20130520084251_prevedeno.pdf)

¹³¹ BASTL, Miroslav – MAREŠ, Miroslav – SMOLÍK, Josef– VEJVODOVÁ, Petra, op. cit, s. 250 - 253

na české politické scéně se však začala více přiklánět k rasistickému odkazu Sládkovců a jejich proti romské rétorice.¹³²

Dělnická strana se ovšem radikalizovala mnohem více a nebála se přistoupit i k tvrdším reakcím, než k jakým byli ochotni přistoupit republikáni. Jedním z těchto kroků byl vznik Ochranných sborů Dělnické strany. Jejich úkolem bylo dle strany samotné: „ochrana stranických představitelů a dohled nad stranickými akcemi a případná pomoc občanům při řešení nejrůznějších problémů.“ Reálně se však jednalo o dohled nad místy, kde převažovala romská minorita.¹³³ Nejznámějšími z těchto incidentů jsou události z roku 2008. Dělnická strana tehdy vyslala OS-DS, aby monitorovala situaci na litvínovském sídlišti Janov, které je většinově obydleno Romy. Tyto události vyvrcholily dvěma demonstracemi a násilnými střety s policií. Krveprolití mezi litvínovskými Romy a příznivci krajní pravice se však podařilo zabránit.¹³⁴ V důsledku těchto událostí a celkového nedemokratického fungování strany došlo k jejímu zrušení Nejvyšším správním soudem v roce 2010.¹³⁵ Členská základna se však okamžitě přesouvá do Dělnické strany sociální spravedlnosti. DSSS vznikla v roce 2004 a už před příchodem členské základny DS byla s touto stranou propojena nejen programově, ale i personálně. Po čtyři roky totiž byla předsedkyní DSSS Hana Pavlíčková, matka předsedy DS Tomáše Vandase. Ten ji v podstatě okamžitě po zániku DS nahradil jako předseda DSSS. Tuto funkci vykonává dodnes.¹³⁶

Pokud se podíváme na program DSSS, nenajdeme zde prakticky nic nového, co by se na poli extrémní pravice neobjevilo již dříve. Vyhrazují se proti migraci, Evropské Unii a NATO.¹³⁷ Na svých webových stránkách jsou poměrně aktivní a alespoň jednou měsíčně se zde DSSS vyjadřuje k aktuálním tématům. Pouští se zde do kritiky Senátu,

¹³² BASTL, Miroslav – MAREŠ, Miroslav – SMOLÍK, Josef– VEJVODOVÁ, Petra, op. cit, s. 156 – 157.

¹³³ HÁKA, Antonín. *Dělnická strana sociální spravedlnosti*. [online] Praha 2016. Doktorská disertační práce. Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů., Vedoucí práce prof. PhDr. Vladimíra Dvořáková, CSc. Dostupné z: https://vskp.vse.cz/52342_delnicka_strana_socialni_spravedlnosti

¹³⁴ Jan,čer. Extremisté se střetli v Litvínově s policisty, pronikli až k Romům. In: *idnes.cz* [online]. 18. 10. 2008 [cit. 7. 7. 2021] Dostupné z: (https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/extremiste-se-stretli-v-litvinove-s-policisty-pronikli-az-k-romum.A081018_081311_domaci_jan)

¹³⁵ Nejvyšší správní soud. 2010, *NSS rozpustil dělnickou stranu*, [online] [cit. 7. 7. 2021]. Dostupné z: (http://www.nssoud.cz/main.aspx?cls=art&art_id=427)

¹³⁶ BASTL, Miroslav – MAREŠ, Miroslav – SMOLÍK, Josef– VEJVODOVÁ, Petra, op. cit, s. 161 – 162.

¹³⁷ DSSS, 2010, Programová listina, [online] [cit. 7. 7. 2021]. Dostupné z: (<http://www.dsss.cz/programova-listina>)

homosexuality nebo feminismu.¹³⁸ Volební výsledky mají velmi slabé a jediných solidních výsledků dosahují velmi výjimečně ve volbách komunálních.¹³⁹

Klíčovou součástí DSSS je i Dělnická mládež. Ta vznikla roku 2009 nejdříve ve spojitosti s původní DS, po jejím zániku se začala orientovat na DSSS.¹⁴⁰ DM vznikla jako organizace s cílem přilákat mladé lidi k ideologii blízké dělnické straně.¹⁴¹ Jednou z nejznámějších aktivit, které DM organizovala, byla akce *Školní dvůr*, kdy členové DM rozdávali propagační materiály podporující myšlenky DSSS a DM.¹⁴² Jedním z těchto materiálů byl i komiks *Kachny kontra Slepice*. Tento komiks formou bajky otevřeně prezentuje rasistické názory na migraci, kdy slepice mají symbolizovat migranty, kteří z pohledu extrémní pravice ohrožují a ničí naši kulturu.¹⁴³

Dělnická mládež je v současnosti nadále aktivní, a to především na sociálních sítích. Koronavirová pandemie jim neumožnila aktivněji se účastnit veřejného dění. DM se v posledních letech primárně soustředí na nábor nových členů a snaží se prezentovat jako spolek nabízející smysluplné využití času pro mladé lidi. Netají se však svou xenofobní ideologií. V jejich náborovém videu například předseda DSSS varuje před islamizací Evropy.¹⁴⁴ V posledním roce se vymezovali i proti koronavirovým opatřením a vakcinaci.¹⁴⁵ Kromě tradičních a širokou veřejností používaných sociálních sítí se DM přesunula na TikTok, který je zaměřen především na děti a mladé lidi. Z mého pohledu zde leží potencionální nebezpečí budoucího nárůstu členů DM. Tiktok je sociální síť, kterou velká část rodičů často přehlídí, a styl krátkých úderných videí může být pro mladé lidi velmi atraktivní. Sledovanost videí DM na TikToku pravidelně

¹³⁸ DSSS, 2021, Archiv, [online] [cit. 7. 7. 2021]. Dostupné z: (<http://www.dsss.cz/archiv>)

¹³⁹ BASTL, Miroslav – MAREŠ, Miroslav – SMOLÍK, Josef– VEJVODOVÁ, Petra, op. cit, s. 162 – 168.

¹⁴⁰ BASTL, Miroslav – MAREŠ, Miroslav – SMOLÍK, Josef– VEJVODOVÁ, Petra, op. cit, s. 160.

¹⁴¹ Předsednictvo dělnické mládeže, 2014, Náš program, [online] [cit. 7. 7. 2021]. Dostupné z: (<http://www.delnickamladez.cz/o-nas/nas-program>)

¹⁴² BASTL, Miroslav – MAREŠ, Miroslav – SMOLÍK, Josef– VEJVODOVÁ, Petra, op. cit, s. 160.

¹⁴³ Dělnická mládež, 2011, Dělnická mládež vydává svůj komiks: Kachny kontra slepice, [online] [cit. 7. 7. 2021]. Dostupné z: (<http://skolnidvur.delnickamladez.cz/komiks.r>)

¹⁴⁴ Dělnická mládež, 2021. Náborové video Dělnické mládeže, Youtube video [cit. 7. 7. 2021]. Dostupné z: (<https://www.youtube.com/watch?v=ZcuH3clwvDo>)

¹⁴⁵ Dělnická mládež 3.0 In: *Facebook* [online]. [cit. 7. 7. 2021], Dostupné z (<https://www.facebook.com/delnickamladez3>)

dosahuje minimálně 1000 lidí, jejich nejsledovanější video přesáhlo 101 tisíc sledujících.¹⁴⁶

Přesto je však podpora DSSS, a všeho s ní spojeného, marginální. Současným hegemonem krajní pravice je SPD Tomia Okamury. Tomio Okamura je český podnikatel a politik japonského původu. Do politiky vstoupil v roce 2012, kdy byl zvolen senátorem ve zlínském obvodu¹⁴⁷ i přesto, že senát jako instituci považuje za zbytečnou.¹⁴⁸ Mandát senátora mu vypršel v roce 2013, kdy byl zvolen do poslanecké sněmovny.¹⁴⁹ Ve stejném roce se pokoušel kandidovat na prezidenta, jeho kandidatura však byla ministerstvem vnitra odmítnuta pro nedostatek podpisů.¹⁵⁰ Po tomto neúspěchu založil hnutí Úsvit přímé demokracie, ve kterém spolupracoval i s některými současnými členy SPD, například Radimem Fialou.¹⁵¹ Radim Fiala je příkladem člověka, který už v Úsvitu prezentoval současné protislámské názory SPD. Samotný Okamura tyto názory nesdílel, či pokud ano, veřejně je neprezentoval. Dokonce se na svém facebookovém profilu chlubil návštěvou mešity, kterou popsal jako fajn zážitek.¹⁵² S Úsvitem se mu podařilo dosáhnout úspěchu ve volbách do poslanecké sněmovny, kdy jeho hnutí získalo 6,88% a 14 mandátů.¹⁵³ Okamura je však v roce 2015 obviněn z tunelování a hnutí, které sám založil, opouští.¹⁵⁴ Následně zakládá hnutí Svoboda a Přímá Demokracie, ve kterém působí dodnes. S tímto hnutím se mu podařilo uspět ve sněmovních volbách 2017, kdy hnutí získalo 10,64% a 22 mandátů.¹⁵⁵

¹⁴⁶ Dělnická mládež In: *TikTok* [online]. [cit. 7. 7. 2021], Dostupné z (https://www.tiktok.com/@delnicka_mladez?)

¹⁴⁷ Český statistický úřad, 2020, *volby.cz* [cit. 3. 7. 2021]. Dostupné z: (<https://www.volby.cz>)

¹⁴⁸ Bastlová, Marie. Okamura: Chceme zrušit Senát a zestátnit Českou televizi a Český rozhlas. In: *rozhlas.cz* [online]. 23. 10. 2017 [cit. 7. 7. 2021] Dostupné z: (https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/tomio-okamura-senat-zruseni-financovani-spd-cesky-rozhlas_1710232153_gol)

¹⁴⁹ Český statistický úřad, 2020, *volby.cz* [cit. 3. 7. 2021]. Dostupné z: (<https://www.volby.cz>)

¹⁵⁰ Kopecný Josef. Okamurovi škrtili 26 tisíc podpisů, dál nejde ani Bobošíková a Dlouhý In: *idnes.cz* [online]. 23. 11. 2013 [cit. 7. 7. 2021] Dostupné z: (https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ministerstvo-vnitra-vyradilo-kandidaty-z-prime-volby-prezidenta.A121123_114054_domaci_kop)

¹⁵¹ Autor neuveden. Okamurův Úsvit začal sbírat podpisy pro registraci In: *ct24.ceskatelevize.cz* [online]. 7. 5. 2013 [cit. 7. 7. 2021] Dostupné z: (<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1100300-okamuru-v-uvit-zacal-sbirat-podpisy-pro-registraci>)

¹⁵² Lhoťan, Lukáš. Okamura oblékl svou ženu do hidžru a pak ji smazal In: *reflex.cz* [online]. 22. 10. 2013 [cit. 7. 7. 2021] Dostupné z: (<https://www.reflex.cz/clanek/zpravy/52312/okamura-oblekl-svou-zenu-do-hidzabu-a-pak-ji-smazal.html>)

¹⁵³ Český statistický úřad, 2020, *volby.cz* [cit. 3. 7. 2021]. Dostupné z: (<https://www.volby.cz>)

¹⁵⁴ Kopecný Josef. Okamuru vyloučili z klubu Úsvitu, hnutí po něm žádá zpět 760 tisíc. In: *idnes.cz* [online]. 24. 03. 2015 [cit. 7. 7. 2021] Dostupné z: (https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/okamuru-vyloučili-z-klubu-uvitu-hnuti-po-nem-zada-zpet-760-tisic.A150324_094412_domaci_kop)

¹⁵⁵ Český statistický úřad, 2020, *volby.cz* [cit. 3. 7. 2021]. Dostupné z: (<https://www.volby.cz>)

SPD se prezentuje jako hnutí, které hodlá hájit svobodu a demokracii v České republice. Jak už jeho název napovídá, jeho hlavním cílem je zavedení přímé demokracie, a to především v podobě celostátního referenda.¹⁵⁶ Zákon, který toto navrhuje, byl ve sněmovně předložen hned v roce 2017, kde momentálně čeká na schválení. SPD zde navrhuje, aby celostátní referendum mohlo rozhodovat o tématech, jako jsou návrhy zákonů nebo mezinárodní smlouvy.¹⁵⁷ Okamura se tímto referendem snaží dosáhnout jednoho ze svých dlouhodobých cílů, kterým je opuštění Evropské Unie. Dalším tématem, které je pro SPD důležité, je ochrana tradiční rodiny.¹⁵⁸ S tím souvisí i kritika homosexuality. Známa je především situace ohledně zákona o manželství pro všechny, který SPD tento návrh nepodpořilo. Okamura během jednání sněmovny pronesl tento kontroverzní výrok, „Část dětství jsem vyrůstal v dětském domově a můžu vám říct, že kdyby mě adoptoval stejno pohlavní pár, radši skočím z okna“.¹⁵⁹

Nejdůležitějším tématem pro SPD je však boj proti islamizaci, Evropské Unii a multikulturalismu. SPD požaduje i zákaz propagace a šíření islámu, který považuje za nenávistnou doktrínu.¹⁶⁰ Tím však útočí na součást Listiny základních práv a svobod, jejíž součástí je právě i zaručení svobody vyznání. SPD se také vymezuje proti Romům a na svém kontě má například výrok poslance Roznera, který koncentrační tábor pro Romy v Letech nazval „neexistujícím pseudokoncentrákem“. Na stejné téma se vyjádřil i samotný Okamura, který tábor popisoval jako neoplocený, nehlídaný. Dále také tvrdil, že v Letech byla možnost volného pohybu osob.¹⁶¹ I ve zprávě o projevech extremismu, kterou vydává Ministerstvo vnitra, je SPD zmiňováno jako současný hegemon české xenofobní politické scény.¹⁶²

¹⁵⁶ SPD, 2020, Politický program SPD, [online] [cit. 7. 7. 2021]. Dostupné z: (<https://www.spd.cz/program-vypis/>)

¹⁵⁷ *Sněmovní tisk 35/0*. [online]. Poslanecká sněmovna parlamentu České Republiky, 2017 [cit. 7. 7. 2021]. Dostupné z (<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=35&CT1=0>)

¹⁵⁸ SPD, 2020, Politický program SPD, [online] [cit. 7. 7. 2021]. Dostupné z: (<https://www.spd.cz/program-vypis/>)

¹⁵⁹ ČTK. Okamura: Kdyby mě měl adoptovat homosexuální pár, radši skočím z okna. In: *denik.cz* [online]. 29. 04. 2021 [cit. 7. 7. 2021] Dostupné z: (https://www.denik.cz/z_domova/okamura-homosexual-snemovna-manzelstvi-20210429.html)

¹⁶⁰ Okamura, Tomio. Tomio Okamura: Zákaz islámu. In. *spd.cz* [online]. 6. 8. 2017. cit. [7. 7. 2021] Dostupné z: (<https://www.spd.cz/tomio-okamura-zakaz-islam/>)

¹⁶¹ Jaroslav, Hroch. „Neexistující pseudokoncentrák“. Roznerovy výroky o tábore v Letech u Písku musí znovu prověřit policie. In. *irozhlas.cz* [online]. 3. 12. 2018. cit. [7. 7. 2021] Dostupné z: (https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/spd-miloslav-rozner-tomio-okamura-lety-u-pisku-koncentracni-tabor_1812032155_oc)

¹⁶² Odbor bezpečnostní politiky, Ministerstvo vnitra. 2019, *Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2018*, [online] [cit. 7. 7. 2021]. Dostupné z:

V posledním roce se SPD věnovala i popírání koronavirové pandemie nebo odsuzování protiepidemických opatření.¹⁶³ Zde stojí za zmínku skupina okolo bývalého poslance SPD Lubomíra Volného, který stranu v průběhu svého mandátu opustil¹⁶⁴ a který svou rétoriku dovedl do naprostého extrému. Jako příklad uveďme situaci, kdy Volný tvrdil, že letadlo společnosti DHL vypouštělo do vzduchu britskou mutaci nemoci Covid-19.¹⁶⁵ Volný svými výroky získal poměrně širokou podporu, a i když tomu předvolební průzkumy nenapovídají, je možné, že strana *VOLNÝ blok*, do níž Volný vstoupil, by mohla zaujmout silnější postavení na pravicové scéně.

Druhým směrem, o kterém lze u pravicového extremismu mluvit, je směr nepolitický. Není tím zde myšleno, že by tento směr neprezentoval své politické názory, jedná se však o více či méně organizované skupiny, které se nepokouší vstoupit do přímého politického souboje. První z těchto skupin byli *Bohemia Hammerskins*, česká pobočka mezinárodní neonacistické organizace *Hammerskins nation*. Dalším významným aktérem byla česká pobočka *Blood and Honour – Blood and Honour Division Bohemia*. Obě tyto skupiny se soustředily na vydávání zinů a pořádání koncertů neonacistických kapel. Obě tyto skupiny jsou v současném Česku neaktivní.¹⁶⁶

Z českého *Blood and Honour* se později vyčlenila první čistě česká organizace *Národní odpor*. Národní odpor za dobu své činnosti uspořádal velké množství demonstrací a své největší síly dosáhnul po roce 2005. V tomto období se na jejich demonstracích pravidelně setkávaly stovky osob. Jejich aktivita začala upadat po roce 2010. Jejich

(<https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>)

¹⁶³ Odbor bezpečnostní politiky, Ministerstvo vnitra. 2021, *Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2020*, [online] [cit. 7. 7. 2021]. Dostupné z: (<https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>)

¹⁶⁴ ČTK. Od okamurovců odcházejí tři poslanci. In: *novinky.cz* [online]. 15. 3. 2019 [cit. 7. 7. 2021] Dostupné z: (<https://www.novinky.cz/domaci/clanek/volny-vystupuje-z-okamurovy-spd-pry-kvuli-neonacismu-40274463>)

¹⁶⁵ Barbora, Navrátilová. Volného znepokojilo letadlo kroužící nad Brnem. Řízení letového provozu ale dezinformaci vyvrátilo. In: *irozhlas.cz* [online]. 5. 3. 2021 [cit. 7. 7. 2021] Dostupné z: (https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/lubomir-volny-dezinformace-hoax-koronavirus-dhl-letadlo-sireni-britska-mutace_2103051712_ban)

¹⁶⁶ BASTL, Miroslav – MAREŠ, Miroslav – SMOLÍK, Josef– VEJVODOVÁ, Petra, op. cit, s. 143 - 144

blízkým spojencem byla *Resistance Women Unity*, tvořena převážně manželkami českých neonacistů.¹⁶⁷

Další významnou skupinou jsou Autonomní nacionalisté, kteří se v Česku objevili v roce 2007. Autonomní nacionalismus se snaží oprostít od skinheadského hnutí a zároveň od historických kořenů extremismu a přesunout důraz na současnější témata. Autonomní nacionalismus funguje na principu na sobě nezávislých, stejným cílem motivovaných skupin. Pokouší se distancovat od nacismu a historicky se obrací především na fašismus a osobu Radoly Gajda. AN si také dávají velký pozor, aby nepůsobili příliš kontroverzně, a na rozdíl od skinheadů tato témata schovávají za témata sociální či imigrační. Na pravicové extrémisty se až nezvykle široce věnují i tématu ekologie. V současné době jsou však i Autonomní nacionalisté na ústupu.¹⁶⁸

¹⁶⁷ BASTL, Miroslav – MAREŠ, Miroslav – SMOLÍK, Josef– VEJVODOVÁ, Petra, op. cit, s. 145 - 149.

¹⁶⁸ BASTL, Miroslav – MAREŠ, Miroslav – SMOLÍK, Josef– VEJVODOVÁ, Petra, op. cit, s. 150 - 155.

Závěr

Jak lze vyčíst z mé bakalářské práce, politický extremismus má na české scéně poměrně nezastupitelné místo a jak lze vyčíst z předvolebních průzkumů, i v příští poslanecké sněmovně budou mít extrémisté strany své pevné místo. Mimo parlamentní křesla je situace poněkud jiná a v současné době nepůsobí na území České Republiky organizovanější skupina, jejímž cílem by nebyl zisk křesel.

Jaké jsou pro to z mého pohledu důvody? Pokud se podíváme na stranu levice, lze vyčíst, že klesající ač stále silná podpora komunistů se dá spojit s obdobím komunistické diktatury a tedy obrovskou tradicí levice v České Republice. Na straně pravého spektra je situace poněkud složitější. Zde by se dal usuzovat vzhledem k tématu, která pravice akcentuje jako důvod jejich minulé i současné popularity komplikovanější vztah Čechů k minoritám.

Bakalářská práce je poněkud obecnějšího charakteru. Téma extremismu je natolik obsáhlé, že jeho důkladnější zpracování by vyžadovalo práci, rozsahem několikanásobně delší, než bývá rozsah bakalářských prací. Proto bych se tomuto tématu rád věnoval i ve své diplomové práci, kde bych rád toto téma zpracoval i s přihlédnutím k práci učitele a k výuce občanské výchovy.

Použité zdroje

Knižní zdroje

ARON, Raymond, *Demokracie a totalitarismus*, 2. vydání, Brno: Atlantis, 1993, ISBN 80-7108-064-0.

BASTL, Miroslav – MAREŠ, Miroslav – SMOLÍK, Josef – VEJVODOVÁ, Petra, *Krajní pravice a krajní levice v ČR*, 1. vydání, Praha: Grada publishing, 2011. ISBN 978-80-247.3797-3.

ČERNÝ, Petr, *Politický extremismus a právo*, 1. vydání, Praha: Eurolex Bohemia, 2005, ISBN 80-86861-84-4.

FIALA, Petr – HOLZER, Jan – MAREŠ, Miroslav – PŠEJA, Pavel, *Komunismus v České Republice*, 1. vydání, BRNO: Masarykova univerzita, 2000. ISBN 80-210-2249-3.

HEYWOOD, Andrew, *Politické ideologie*, 1. Vydání, Praha: Victoria Publishing, 1994, ISBN 80-85865-10-6.

HEYWOOD, Andrew, *Politologie*, 3. Vydání, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, ISBN 978-80-7380-115-1.

CHARVÁT, Jan, *Současný politický extremismus a radikalismus*, 1. vydání, Praha: Portál, 2007, ISBN 978 – 80 – 7367 – 098 – 6.

KOCIÁN, Jiří, *Národní fronta 1945 – 1948 jako možná nová státotvorná idea?*
In: *Na pozvání masarykova ústavu*, Praha: Masarykův Ústav AV ČR 1, 2004.

KOCIAN, Jiří – PAŽOUT Jaroslav – VILÍMEK, Tomáš – BALÍK, Stanislav, HLOUŠEK, Vít, *Dějiny Komunistické strany Československa IV. 1969 -1993*, Praha: Academia, 2020, ISBN 978 - 80 – 200 -3174 – 7.

KOTLÁN, Pavel, *Demokracie ve stínu*, 1. Vydání, Ostrava, Institut vzdělávání Sokrates, 2003, ISBN 80-86527-07-2.

PIPES Richard, *Communism, A history*, 2. Vydání, New York, Modern Library, 2003, ISBN 978 – 0 – 8129-6864-4.

RUPNIK, Jacques, *Dějiny Komunistické strany Československa*, 1. Vydání, Praha: Academia 2002, ISBN 80 – 200 – -0957-4.

SCRUTON, Roger, *Slovník politického myšlení*, 2. Vydání, Brno, Atlantis, 1999, ISBN 80-7108-184-1.

TOMEK, Václav, *Český anarchismus 1890 - 1925*, 1. vydání, Praha: Filosofía, 1996. ISBN 80-7007-080-3

TOMEK, Václav – SLAČÁLEK, Ondřej, *Anarchismus: Svoboda proti moci*, 1. vydání, Praha: Vyšehrad, 2006. ISBN 80-7021-781-2

VEGRICHTOVÁ, Barbora, *Extremismus a společnost*, 1. vydání, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, ISBN 978-80-7380-427-5.

VYKOUKAL, Jiří – LITERA, Bohuslav – TEJCHMAN, Miroslav, *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944 – 1989*, 2. vydání, Praha. Libri, 2017. ISBN 978-80-7277-561-3

Internetové zdroje

afi. V květnovém volebním modelu vítězí koalice Pirátu a STAN, k pěti procentům stoupá Přísaha. In: *ct24.ceskatelevize.cz* [online]. 6. 6. 2021 [cit. 3. 7. 2021] Dostupné z: (<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3322510-v-kvetnovem-volebnim-modelu-vitezi-koalice-piratu-a-stan-k-peti-procentum-stoupa>)

Autor neuveden. Okamurův Úsvit začal sbírat podpisy pro registraci In: *ct24.ceskatelevize.cz* [online]. 7. 5. 2013 [cit. 7 7. 2021] Dostupné z: (<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1100300-okamuruv-usvit-zacal-sbirat-podpisy-pro-registraci>)

BALÍK, Stanislav, 2004, KSČM A její vztah k vlastní minulosti, *Středoevropské politické studie*, [online], 6 (2-3), [cit. 3. 7. 2021]. Dostupné z: (<https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/4048/5288>)

Barbora, Navrátilová. Volného znepokojilo letadlo kroužící nad Brnem. Řízení letového provozu ale dezinformaci vyvrátilo. In: *irozhlas.cz* [online]. 5. 3. 2021 [cit. 7 7.

2021] Dostupné z: (https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/lubomir-volny-dezinformace-hoax-koronavirus-dhl-letadlo-sireni-britska-mutace_2103051712_ban)

Bastlová, Marie. Okamura: Chceme zrušit Senát a zestátnit Českou televizi a Český rozhlas. In:*rozhlas.cz* [online]. 23. 10. 2017 [cit. 7. 7. 2021] Dostupné z: (https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/tomio-okamura-senat-zruseni-financovani-spd-cesky-rozhlas_1710232153_gol)

Český statistický úřad, 2020, *volby.cz* [cit. 3. 7. 2021]. Dostupné z: (<https://www.volby.cz>)

ČTK. Od okamurovců odcházejí tři poslanci. In:*novinky.cz* [online]. 15. 3. 2019 [cit. 7. 7. 2021] Dostupné z: (<https://www.novinky.cz/domaci/clanek/volny-vystupuje-z-okamurovy-spd-pry-kvuli-neonacistum-40274463>)

ČTK. Okamura: Kdyby mě měl adoptovat homosexuální pár, radši skočím z okna. In:*denik.cz* [online]. 29. 04. 2021 [cit. 7. 7. 2021] Dostupné z: (https://www.denik.cz/z_domova/okamura-homosexual-snemovna-manzelstvi-20210429.html)

ČT24. Semelová se za výroky o Horákové omlouvat nemusí. In:*ct24.ceskatelevize.cz* [online]. 13. 10. 2016 [cit. 3. 7. 2021]. Z: (<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1935124-semelova-se-za-vyroky-o-horakove-omlouvav-nemusi>)

DANIEL, Ondřej, 2020, Music subculture versus Class Revolutionaries: Czech Antifascism in the Postsocialist era. *Fascism*. Leiden: Brill, 9/1-2, 56 - 74. [cit. 3. 7. 2021]. Dostupné z: (https://brill.com/view/journals/fasc/9/1-2/article-p56_56.xml?ebody=full%20html-copy1)

Delegáti mimořádného sjezdu KSČ, 1989, Prohlášení k občanům ČSSR, [online] [cit. 3. 7. 2021]. Dostupné z: (<https://www.kscm.cz/cs/nase-strana/dokumenty/dulezite-dokumenty-k-minulosti/prohlaseni-k-obcanum-cssr>)

Dělnická mládež In: *TikTok* [online]. [cit. 7. 7. 2021], Dostupné z (https://www.tiktok.com/@delnicka_mladez?)

Dělnická mládež, 2011, Dělnická mládež vydává svůj komiks: Kachny kontra slepice, [online] [cit. 7. 7. 2021]. Dostupné z: (http://skolnidvur.delnickamladez.cz/komiks_r)

Dělnická mládež 3.0 In: *Facebook* [online]. [cit. 7. 7. 2021], Dostupné z (<https://www.facebook.com/delnickamladez3>)

DSSS, 2010, Programová listina, [online] [cit. 7. 7. 2021]. Dostupné z: (<http://www.dsss.cz/programova-listina>)

DSSS, 2021, Archiv, [online] [cit. 7. 7. 2021]. Dostupné z: (<http://www.dsss.cz/archiv>)

František Kostlán. HISTORICKÉ OKÉNKO – Týdeník Republika: Nenávist vyrůstá jedine z pocitu méněcennosti In: *romea.czonline*. 31. 5. 2011 [cit. 7 7. 2021] Dostupné z: (<http://www.romea.cz/cz/zpravy/historicke-okenko-tydenik-republika-nenavist-vyrusta-jedine-z-pocitu-menecennosti>)

HÁKA, Antonín. *Dělnická strana sociální spravedlnosti*. [online] Praha 2016. Doktorská disertační práce. Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů,. Vedoucí práce prof. PhDr. Vladimíra Dvořáková, CSc. Dostupné z: https://vskp.vse.cz/52342_delnicka_strana_socialni_spravedlnosti

Jan,čer. Extremisté se střetli v Litvínově s policisty, pronikli až k Romům. In: *idnes.cz* [online]. 18. 10. 2008 [cit. 7 7. 2021] Dostupné z: (https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/extremiste-se-stretli-v-litvinove-s-policisty-pronikli-az-k-romum.A081018_081311_domaci_jan)

Jaroslav, Hroch. „Neexistující pseudokoncentrák“. Roznerovy výroky o táboře v Letech u Písku musí znovu prověřit policie. In. *irozhlas.cz* [online]. 3. 12. 2018. cit. [7 7. 2021] Dostupné z: (https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/spd-miloslav-rozner-tomio-okamura-lety-u-pisku-koncentracni-tabor_1812032155_oc)

Jiří Šťastný. Jste jako fašisti, napsal před 20 lety prokurátor Sokol komunistům. In:*idnes.cz* [online]. 17. 4. 2010 [cit. 7. 7. 2021] Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/jste-jako-fasisti-napsal-pred-20-lety-prokurator-sokol-komunistum.A100414_151230_domaci_js)

Karolína Brožová. Rasistické výroky v politice: od Sládka až po Chaloupku In:*tyden.cz* [online]. 26. 6. 2013 [cit. 7. 7. 2021] Dostupné z: (https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/rasisticke-vyroky-v-politice-od-sladka-az-po-chaloupku_274452.html)

Kopecný Josef. Okamurovi škrtli 26 tisíc podpisů, dál nejde ani Bobošíková a Dlouhý In:*idnes.cz* [online]. 23. 11. 2013 [cit. 7. 7. 2021] Dostupné z: (https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/ministerstvo-vnitra-vyradilo-kandidaty-z-prime-volby-prezidenta.A121123_114054_domaci_kop)

Kopecný Josef. Okamuru vyloučili z klubu Úsvitu, hnutí po něm žádá zpět 760 tisíc. In:*idnes.cz* [online]. 24. 03. 2015 [cit. 7. 7. 2021] Dostupné z: (https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/okamuru-vyloučili-z-klubu-usvitu-hnuti-po-nem-zada-zpet-760-tisic.A150324_094412_domaci_kop)

KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy. In: *Facebook* [online]. [cit. 3. 7. 2021], Dostupné z (<https://www.facebook.com/komunistickastranacehamoravy>)

KUNŠTÁT, Daniel, 2014. Strana, která neumírá: K příčinám stability volební podpory KSČM. *Časopis naše společnost*. Praha: Centrum pro výzkum veřejného mínění. Sociologický ústav AV ČR, 2014/2, 15-23. [cit. 3. 7. 2021]. Dostupné z: (https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a1816/f28/NS14-2_Strana,%20ktera%20neumira.pdf)

Lidovky.cz. KSČM se hlásí k únoru 1948. Oceňuje práci budovatelů, lituje deformací. In:*lidovky.cz* [online]. 25. 2. 2016 [cit. 3. 7. 2021] Dostupné z: (https://www.lidovky.cz/domov/kscm-se-hlasi-k-unoru-1948-ocenuje-praci-budovatelu-lituje-deformaci.A160225_103339_in_domov_ELE)

Lhoťan, Lukáš. Okamura oblékl svou ženu do hidžru a pak ji smazal In:*reflex.cz* [online]. 22. 10. 2013 [cit. 7. 7. 2021] Dostupné z:

(<https://www.reflex.cz/clanek/zpravy/52312/okamura-oblekl-svou-zenu-do-hidzabu-a-pak-ji-smazal.html>)

MUDr. Jaroslav Novák a kolektiv, 1995, Historie strany SPR-RSČ, [online] [cit. 7. 7. 2021]. Dostupné z: (<https://www.spr-rsc.cz/historie-strany.html>)

Nejvyšší správní soud. 2010, *NSS rozpustil dělnickou stranu*, [online] [cit. 7. 7. 2021]. Dostupné z: (http://www.nssoud.cz/main.aspx?cls=art&art_id=427)

Nejvyšší správní soud. 2013, Rozsudek národního správního soudu, [online] [cit. 8. 7. 2021]. Dostupné z: (http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2013/0007_0Pst_130_20130520084251_prevedeno.pdf)

NOVÁK, Arnošt – KUŘÍK, Bob, 2020, Rethinking radical activism: Heterogeneity and dynamics of political squatting in Prague after 1989, *Journal of Urban Affairs*, Abingdon-on-Thames, Taylor & Francis. 42/2, 203 – 221. Dostupné z: (<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07352166.2019.1565820?scroll=top&needAccess=true>)

Odbor bezpečnostní politiky, Ministerstvo vnitra. 2010, *Co je extremismus*, [online] [cit. 30. 6. 2021]. Dostupné z: (<https://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>.)

Odbor bezpečnostní politiky, Ministerstvo vnitra. 2020, *Projevy extremismu a předsudečné nenávisti. Souhrnná situační zpráva 1.pololetí roku 2020*, [online] [cit. 7. 7. 2021]. Dostupné z: (<https://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>)

Odbor bezpečnostní politiky, Ministerstvo vnitra. 2019, *Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2018*, [online] [cit. 7. 7. 2021]. Dostupné z: (<https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocnizpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>)

Odbor bezpečnostní politiky, Ministerstvo vnitra. 2021, *Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2020*, [online] [cit. 7. 7. 2021]. Dostupné z: (<https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocnizpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>)

Okamura, Tomio. Tomio Okamura: Zákaz islámu. In. *spd.cz* [online]. 6. 8. 2017. cit. [7. 7. 2021] Dostupné z: (<https://www.spd.cz/tomio-okamura-zakaz-islamu/>)

POLÁKOVÁ, Magdaléna. *Specifická primární prevence v souvislosti s projevy extremismu*. [online] Praha 2011. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Evangelická teologická fakulta, Katedra sociální pedagogiky. Vedoucí práce Ing. Mgr. Jan Dočkal, CSc. Dostupné z: (https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/51236/BPTX_2009_2_11270_0_261096_0_110677.pdf?sequence=1)

Předsednictvo dělnické mládeže, 2014, Náš program, [online] [cit. 7. 7. 2021]. Dostupné z: (<http://www.delnickamladez.cz/o-nas/nas-program>)

Sněmovní tisk 35/0. [online]. Poslanecká sněmovna parlamentu České Republiky, 2017 [cit. 7. 7. 2021]. Dostupné z (<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=35&CT1=0>)

SPD, 2020, Politický program SPD, [online] [cit. 7. 7. 2021]. Dostupné z: (<https://www.spd.cz/program-vypis/>)

SPR RSC In: Facebook [online]. [cit. 7. 7. 2021], Dostupné z (<https://www.facebook.com/spr-rsc.cz/>)

SPR-RSČ, 2016, Stručný výtah z programu, [online] [cit. 7. 7. 2021]. Dostupné z: (<https://www.spr-rsc.cz/program.html>)

SPR-RSČ. 3F aneb zneužívání dětí In: *spr-rsc.cz* [online]. 18. 3. 2019 [cit. 7. 7. 2021] Dostupné z: (<https://spr-rsc.cz/589-3f-aneb-zeuzivani-deti.html>)

Volební program KSČM pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České Republiky 2017. [cit. 3. 7. 2021], Dostupné z: (<https://plkr.kscm.cz/sites/default>)

Další zdroje

Metodický materiál: Extremismus, Brno: Nejvyšší státní zastupitelství, 2009

Orlík (1990). Bílá Liga. *Demise*. Praha: Monitor EMI

Ústava České Republiky

Seznam obrázků

Obrázek 1 Zjednodušené schéma pravolevého schématu.....	16
Obrázek 2 Horizontálno-vertikální schéma politických ideologií	17
Obrázek 3: Předvolební průzkum agentury Kantar z května 2021	29